

Vänsterpress om Oktoberrevolutionen – del 2

Vi har redan publicerat en samling med artiklar om Oktoberrevolutionen från svensk press – se [Vänsterpress om Oktoberrevolutionen 1917](#). Men eftersom det finns mycket att säga om denna historiskt mycket betydelsefulla händelse så är det inte förvånande att det också skrivs mycket i vänsterpressen om olika aspekter revolutionen. Denna nya artikelsamling är ett bevis på det, och undertecknad vet att det redan finns och att det under de kommande kommer att finnas ännu fler artiklar och dokument som förtjänar att publiceras och kommenteras – vi återkommer..

Maktövertagandet skedde alltså ganska smärtfritt. Men problemen skulle snart torna upp sig, med fredförhandlingarna med Tyskland i Brest-Litovsk och senare inbördeskriget.

Se även följande tidigare artikelsamlingar:

[Vänsterpress om Februarirevolutionen 1917](#)

[Vänsterpress om Ryssland sommaren 1917](#)

[Vänsterpress om Ryssland hösten 1917](#)

Se vidare marxistarkivets specialbevakning av ryska revolutionen: [Ryska revolutionen 100 år!](#)

Martin Fahlgren 10/11 2017

Innehåll

Arbetarmakt	1
<i>Till oktoberrevolutionens försvar</i>	<i>1</i>
Clarté	21
<i>Bröd och fred!</i>	<i>21</i>
Internationalen	27
<i>Proletären tar ett steg framåt, två steg tillbaka</i>	<i>27</i>
<i>Till försvar för Oktober</i>	<i>28</i>
Offensiv	29
<i>Finland: "Generalstrejken antog karaktären av revolution"</i>	<i>29</i>
Proletären	39
<i>17 anteckningar om 1917</i>	<i>39</i>
<i>Party like it's 1917</i>	<i>42</i>
Revolution	44
<i>För ett nytt Oktober! Oktoberrevolutionens betydelse</i>	<i>44</i>
Lästips.....	58

Arbetarmakt

Till oktoberrevolutionens försvar

Jens-Hugo Nyberg

Arbetarmakt 6/11 2017

I år är det 100 år sedan ryska revolutionen 1917. För borgare har ryska revolutionen blivit symbolen för något av det värsta man kan tänka sig, och de vet inte till sig av harm när någon försvarar den.

Socialister har däremot all anledning att vara stolta, och att hämta inspiration från denna historiens hittills mäktigaste revolution. Inte genom att förneka misstag, eller genom att måla upp en idealbild som vi försöker intala oss själva och andra var verkligheten. Idealbilder är en dålig utgångspunkt för att dra lärdomar av erfarenheter.

Vi kommer till problemen den ställdes inför, men oktoberrevolutionen i Ryssland förbjöd all diskriminering på grundval av kön, etnicitet och religion, avskaffade alla ståndsprivilegier, legaliserade skilsmässor, homosexualitet och aborter, avskaffade begreppet ”oäkta barn”, gav bönderna jord, var ett mäktigt uppror mot det pågående världskriget som mördade miljontals, proklamerade de förtryckta nationernas självbestämmanderätt och höjde den koloniala revoltens fana samt brännmärkte rasism och antisemitism. Dessutom utlovade den social rättvisa, arbetarstyre, fred och en framtida, internationell socialism.

Många skulle invända att arbetarstyret aldrig förverkligades, att det i själva verket bara var ett cyniskt lurendrejeri från Lenins sida, som hade helt andra planer. Vi återkommer till detta. Men vi kan konstatera vilken inspiration revolutionen var för arbetare och revolutionärer långt utanför Rysslands gränser. Störst var effekten i Europa, men även i resten av världen. Uppror och revolutioner uppstod i flera länder. Sovjetrepubliker uppstod i Ungern och Bayern, en revolutionär arbetarregering tog makten i södra Finland, revolutionärer styrde Lettland och slogs om makten i Estland, kejsare fick fly från både Tyskland och Österrike, och socialdemokraterna bildade regering. En våg av fabriksokupationer svepte över Italien, och en djup radikaliserings våg nådde Frankrike och Spanien. Även Sverige skakades, och på hösten 1918, när revolutionen nådde Tyskland, såg borgerligheten sig tvingad att gå med på den allmänna rösträtten.

Även om dagens anarkister ofta betraktar oktoberrevolutionen som från början till slut en diktatorisk bolsjevikupp utlöste den när det begav sig en enorm entusiasm i alla revolutionära läger. Många anarkister slöt sig till bolsjevismen, med Victor Serge och Big Bill Haywood från IWW som de kanske kändaste namnen. I Sverige kan vi nämna Hinke Berggren. Andra fylldes av entusiasm utan att dra sig politiskt närmare Lenin. Den spanska anarkosyndikalistiska fackföreningen CNT gick med i Kommunistiska Internationalen, även om de drog sig ur året därpå.

Kupp eller revolution

Oktoberrevolutionen kallas oftast för kupp av dess motståndare. Detta bottnar vanligtvis i fientlighet eller okunnighet. Bilden som frammanas är en liten disciplinerad grupp som genom en välplanerad kupp tar statsmakten i sina händer, och använder den mot alla sina motståndare, lite som Pinochet i Chile. Den bilden har inte mycket med verkligheten att göra. Dels hade inte bolsjevikerna den bas i militärens ledning som Pinochet och hans sammansvurna hade – de var som bekant höga officerare, och hade inflytelserika vänner som storkapitalister och USA:s representanter – och dels fanns det inte längre någon statsapparat att bara ta över. Att ta makten i Petrograd och utropa den revolutionära regeringen var bara ett steg på vägen,

att sprida makten geografiskt var en process som tog några månader, med allvarliga gatustrider på några ställen, som Irkutsk, och gick med förvånansvärd lätthet på många andra. Detta hade varit omöjligt utan ett utbrett stöd.

Det stödet visade sig i att bolsjevikerna fick stöd av en majoritet på andra allryska sovjetkongressen i samband med oktoberrevolutionen, liksom de redan hade stöd av en majoritet i Petrogradsovjeten, i Moskva liksom i merparten av de viktigaste städerna. Det centrala här är inte formella folkmajoriteter. En central punkt i den revolutionära marxismen är att samhällsomvälvningar inte avgörs av folkomröstningar, eller ens parlamentsval under ideala förhållanden. Detta handlar inte så mycket om vad man tycker vore mest rättvist och demokratiskt, utan om hur samhället fungerar. Borgarklassen skulle knappast tillåta att deras makt och privilegier avskaffades på grund av demokratiska hänsyn. De har alla möjligheter till ekonomiskt sabotage och att finansiera kontrarevolution, och gång på gång har de borgerliga statsapparaterna klivit in som deras trogna försvarare.

En annan, inte mindre fundamental aspekt är att socialismen kräver ett aktivt deltagande på gräsrotsnivå, något helt annat än att bara lägga en röst på ett parti vart tredje eller fjärde år. Revolutionen måste därför bygga på massmobilisering av arbetarklassen – som genom arbetarråden.

Den provisoriska regeringen hade inte tillsatts genom något allmänt val – den fick sitt demokratiska mandat genom att Petrogradsovjeten – och när den hade valts sovjeternas allryska exekutivkommitté – gav den sitt stöd. I oktober hade den nya sovjetmajoriteten dragit tillbaka det stödet.

Statsduman och Petrogradsduman kanske någon invänder. Och den provisoriska regeringen hade givetvis sitt ursprung i den fjärde duman, som fortfarande stödde den. Dess femåriga mandatperiod hade dock löpt ut hösten 1917, vilket emellertid är mindre viktigt än hur den valdes. Första duman valdes 1906, och var en eftergift som revolutionen hade tvingat på den motvilliga tsaren. Den valdes dock på långt ifrån lika rösträtt – befolkningen var indelad i klasser, där jordägarnas och borgarklassens röster vägde långt tyngre än arbetarnas och böndernas. Dess sammansättning blev trots detta alltför radikal för tsaren, så han lät upplösa den efter bara några månader. Samma sak hände med den andra duman, så när den upplöstes lät tsaren ändra vallagen för att ge ännu större övervikt åt de härskande klasserna, och ytterligare begränsa arbetarklassens representanter. Givetvis kan inte ett organ med garanterad majoritet för de högre samhällsklasserna ha något demokratiskt mandat under en arbetarrevolution. Petrogradsduman och dumorna i andra städer var valda på mer demokratisk grund – men bortsett från att de bara representerade enskilda städer så hade bolsjevikerna och andra som stödde oktoberrevolutionen slagit fast att makten skulle utgå från sovjeterna.

Upplösningen av konstituerande församlingen

Det främsta argumentet för att oktoberrevolutionen var odemokratisk har varit upplösningen av den konstituerande församlingen, efter bara en dags sammanträde. Bolsjevikerna hade bara stöd av 25 procent, lyder argumentet, således var deras agerande ett brott mot allt vad demokrati heter.

Detta bortser dock från flera viktiga faktorer. Upplösningen av församlingen hade stöd av mer än 25 procent – blocket av bolsjevikerna och vänster-SR, som också stod bakom upplösningen, fick mellan 35 och 40 % i omröstningarna i församlingen. Men även detta är i underkant. Det största partiet, Socialistrevolutionärerna (SR), hade splittrats i en vänsterdel, som stödde oktoberrevolutionen och för en tid satt i regeringen med bolsjevikerna, och en högerdel som motsatte sig den. Splittringen hade skett efter att vallistorna hade gjorts upp, men innan valet hölls i november. Valresultatet avspeglade därför hur listorna hade gjorts

upp, inte hur stort stöd de nu separata partierna hade. I Petrograd och flera andra städer dominerade vänstern, men listorna bestod överväldigande av kandidater från högern. Valresultatet för SR var därför missvisande. Detta har stor betydelse då SR fick mellan 40 procent – SR strikt räknat – och 58 procent om man räknar ukrainska SR och en massa koalitionslistor på olika platser.

När reformister, liberaler och andra idealister resonerar finns det alltid en möjlighet att välja demokrati. Bara bolsjevikerna inte skulle ha varit så odemokratiska skulle ingenting ha kunnat hindra demokratins och frihetens seger. Utsikterna för ett parlamentariskt system är dock inte självklara oavsett tid och rum, utan beror på vilka krafter som är beredda att försvara det, och vilka som bekämpar det.

Arbetarklassen hade i stor utsträckning vunnits för klasskamp för socialism, och var inte beredda att ge upp sin nyvunna ställning i fabriker för kapitalisternas återupprättade styre. Bönderna var framför allt intresserade av att ta den jord som de inte hade, och behålla den när de hade tagit den med bolsjevikernas stöd. Kapitalisterna var betydligt mer intresserade av att återupprätta sin makt över ekonomin än någon formell demokrati. Den borgerliga demokratis traditionella främsta försvarare, städernas småborgerlighet och mellanskikt, som advokater, journalister, lärare, var, i förhållande till i Västeuropa svaga.

Inte bara var den formella demokratis krafter förhållandevis svaga – det fanns enorma motsättningar som knappast skulle kunna lösas med förhandlingar. Arbetarklassen hade fått en helt annan ställning sedan februarirevolutionen, och kapitalisterna var inte längre herrar i sina fabriker. Kapitalism kräver dock att kapitalisterna är herrar inom sina domäner, och kan göra tillräckliga vinster. Ett visst mått av organiserad motmakt från arbetarklassens sida kan förvisso fungera, men knappast på den nivå som rådde i Rysslands städer 1917. En uppgörelse var oundviklig, antingen arbetarna eller kapitalisterna måste kuvas.

Samtidigt luckrades disciplinen i Rysslands arméer upp mer och mer, och allt fler krävde ett slut för det krig som kostat miljontals människoliv. Frågan om fred var en av de viktigaste bakom att bolsjevikerna kunde ta makten. Vilken annan regering som helst skulle ha fått väldiga problem med den frågan.

Böndernas stora massa var enig bakom kravet på jord, och försök att dra ut på den frågan, eller att rent av snuva bönderna skulle hota att underminera vilken regering som helst, liksom den i hög grad bidrog till att underminera den provisoriska regeringens ställning.

Den andra sidan av myntet är att kontrarevolutionen oundvikligen skulle ha rest sig. I vilken grad och vilka former den skulle ha tagit sig kan förstås inte avgöras, men kapitalisterna ville återta sin makt, godsherrarna ville försvara sin jord, nationalisterna ville slå ned alla frihetsrörelser bland de förtryckta nationaliteterna, och alla som stod bakom Rysslands krigssträngningar ville slå ned dem som hotade att upplösa den militära fronten mot Tyskland.

Situationen i Ryssland 1917 var därför i hög grad instabil. Till det ovanstående måste tilläggas krisen inom matförsörjningen. Detta hade varit en av de viktigaste faktorerna bakom februarirevolutionen, och den hade inte förbättrats. Det är välkänt vilka stora svårigheter bolsjevikerna fick med att föda städerna på en nivå som ens höll den rena svälten borta. Problemen började dock inte i oktober, utan var stora redan i februari, och förvärrades under året. Även den formellt mest demokratiska regering skulle ha riskerat att dränkas av detta problem.

Av de direkt kontrarevolutionära försöken för oktober är general Kornilovs kuppöversök det mest kända. I förhållande till kontrarevolutionens behov må det ha varit ett patetiskt och förvirrat försök, men det skulle oundvikligen ha kommit fler. Andra reaktionära rörelser uppstod bland kosackerna. Under 1917 greps även en stor del av dem av längtan efter fred, och Donkosackernas ataman general Kaledin lyckades inledningsvis inte organisera något

försvar mot de framryckande rödgardisterna. Detta ändrades dock. Inte för Kaledin förvisso, då han hade skjutit sig själv i desperation, men väl för hans efterträdare Krasnov. Så även i andra kosackområden. Om inte annat var det oundvikligt att kosacker skulle ha organiserat ett försvar av sina privilegier gentemot den befolkningsmajoritet även i kosackområdena som inte var kosacker, och därför saknade deras privilegier.

Vi behöver inte sluta oss till dem som säkert hävdar att enda alternativet till bolsjevikerna hade varit en proto-fascistisk diktatur – däremot kan vi konstatera att varje form av stabilitet hade legat långt bort, och att en sådan mycket väl kunde ha uppstått.

Frågan om det var ”rätt” att ta makten

Vi behöver inte försöka besvara frågan om det var rätt, i historiens ljus, att ta makten i oktober – om det skapade en bättre värld och bättre förutsättningar för den vidare kampen på lång sikt. Det vanligaste hos kommunister har varit att svara ett självsäkert ja på frågan. Och det finns mycket man skulle kunna anföra. Revolutionen utgjorde en stor inspiration för kampen, den gav ett mäktigt bränsle till den spirande koloniala revolten, den hängde som ett hot över Europas borgarklasser och hjälpte till att tvinga fram rösträttsreformer, rättigheter för arbetare och välfärd. Det var framför allt Sovjetunionen som krossade Hitlers nazistiska horder.

Samtidigt vet vi att den stalinistiska kontrarevolutionen och de alltmer konservativa byråkrater som styrde i Moskva lyckades göra den kommunistiska världsrörelsen till ett lydigt redskap för sina byråkratiska manövrar, och blev ett hinder för verkligt revolutionära rörelser. Efter att ha splittrat och lamslagit den tyska arbetarklassens kamp mot den framväxande nazismen började Stalin prioritera en allians med de ”demokratiska” imperialismakterna framför allt annat, vilket hjälpte kapitalismen att rida ut radikalismen – och på ett ännu tydligare sätt hjälpte Sovjetunionen till att stabilisera kapitalismen efter andra världskriget, där det mäktiga franska kommunistpartiet istället för att kämpa om makten bidrog till att återuppbygga det franska kolonialväldet. Däremellan kom pakten med Hitler som förvirrade kommunister i alla länder när den antifascistiska propagandan i en handvändning nästan helt försvann – för att för att förbytas i smicker av Sovjetunionens demokratiska imperialismakter efter Nazitysklands invasion.

Andra allryska sovjetkongressen som beslöt att ta makten och tillsätta den första bolsjevikregeringen

Den frågeställningen är förvisso intressant, även om det knappast går att besvara vad som hade hänt om bolsjevikerna hade handlat annorlunda. Men att bedöma deras handlingar utifrån den är helt orimligt. Vi kan bara bedöma dem utifrån situationen som den såg ut då.

Ingen, utom utopister, hade trott att socialismen skulle kunna segra om den isolerades till Ryssland. Detta var bolsjevikledningens enda perspektiv. Lenin betonade det gång på gång, både före och efter oktoberrevolutionen, liksom han hade gjort 1905. Inte bara det, han var övertygad om att revolutionen vad dömd att gå under om den inte fick stöd av de mer utvecklade länderna. Inte bara var Ryssland underutvecklat i förhållande till exempelvis Tyskland och Storbritannien, och förött av kriget – deras utgångspunkt var att socialismen bara kunde byggas på internationell nivå. Ingen i bolsjevikledningen trodde något annat. Ingen uppgift var viktigare för den nya sovjetregeringen än att sprida revolutionen.

De var därför helt medvetna om att de skulle befinna sig i väldiga svårigheter ifall revolutionen inte spred sig. Det var på så sätt ett vågspel. Var det därför, som de mer reformistiskt, eller mer abstrakt revolutionära hävdade, dumdrigt? Borde de ha väntat tills Ryssland var mer utvecklat, eller att en revolution hade brutit ut och segrat i någon mer framstående industrination?

Ett problem med det resonemanget är att revolutioner inte bara görs när man vill, när produktivkrafterna nått en viss nivå, eller under omständigheter som man själv väljer, och man kan inte bara besluta sig för att vänta ett halvår. Uppfattningen att utvecklingen och arbetarnas organisering stiger i en jämn kurva, och sedan, vid en given tidpunkt kan ta över med ett ganska enkelt handgrepp hade vunnit insteg i andra internationalen. Om än inte alltid uttalat blev det alltmer det dominerande synsättet. På grund av det formellt ortodoxa språkbruket, som talade om revolution och proletariats diktatur, hade vänstern inom internationalen kvar illusioner om dess ledning och dess ledande parti, tyska SPD. Rosa Luxemburg, som kunde iaktta SPD på närmare håll, hade i högre grad än Lenin genomskådat den officiella ortodoxin, men inte heller hon anade hur illa det höll på att bli.

Den linjära synen på utvecklingen kunde kanske verka rimlig under andra internationalens uppgångsperiod, även om vänstern insåg att borgarklassens motstånd skulle bli ursinnigt, och revolutioner ingen lätt sak. Utvecklingen sedan dess, den revolutionära vågen efter 1917 och senare revolutionära uppsving, har dock helt vederlagt denna linjära syn. Istället uppstår revolutionära situationer periodvis, systemet råkar i kris, arbetarklassen radikaliseras och den härskande klassen råkar i förvirring, splittring och villrådighet. Detta är dock ett övergående tillstånd. Arbetarklassens massor kommer inte att vara på fötter hur länge som helst om inget händer, borgarklassen och dess politiska representanter kommer att åter kunna formera sig kring en handlingslinje för att återta initiativet, och kontrarevolutionen kan organisera sig.

Detta kan ske på ett relativt enkelt sätt, som efter 68-uppsvinget i Västeuropa. Vi ska givetvis inte överdriva om hur smärtfritt det gick, men den utlöste ingen massiv kontrarevolutionär orgie. Den officiella politiken vreds åt vänster för årtal framåt, och arbetarklassen vann en del betydande eftergifter, som ökade rättigheter på jobbet i Sveriges fall. Men möjligheterna till mer radikal förändring, och till och med att angripa kapitalismens själva grunder förspillades inte desto mindre. Arbetarklassen låg inte kvar på samma position i den stigande kurvan, som bara kunde omsättas i handling och revolution. Några år senare var situationen istället helt annorlunda. Att inte utnyttja en revolutionär kris till att ta makten får alltid konsekvenser. Oftast betydligt värre än efter 68-uppsvinget.

Med den bitterhet, och den mer djupgående krisen för hela det rådande systemet som rådde efter första världskriget kunde kapitalismens företrädare inte hoppas på att rida ut den revolutionära vågen så lätt. I land efter land trycktes arbetarklassen tillbaka med betydligt brutalare metoder. I Sverige, efter klasstrider som visserligen var hårdare än något vi har sett här sedan

dess, men milda om man jämför med Europa i stort. Det krävdes inte någon vit terror, även om borgerliga miliser började formeras och säkerligen hade varit redo vid behov, vid sidan av polis och militär. Vi kan förstås nämna Ådalen 1931 som en liten försmak på hur det hade kunnat gå. I Italien kom däremot fascisterna till makten, och även i Tyskland behövde socialdemokraternas ansträngningar att bevara kapitalismen 1918–19 genom eftergifter hjälp av en rejäl dos våld från frikårerna. I Spanien påbörjades en spiral av stigande våld i framförallt Barcelona, som mynnade ut i Primo de Riveras diktatur 1923. I det fallet var det dock bara ett förspel till vad som skulle komma.

I Ryssland hade det rådande systemet – redan utsatt för väldiga påfrestningar under världskriget – i hög grad underminerats av februarirevolutionen. Arbetarklassen krävde högre löner, kortare arbetstid, och inte minst att de lade sig i chefernas rätt att styra och ställa om avskedanden och annat. De krävde i många fall att chefen skulle finansiera en arbetarmilis genom att betala löner när de var i tjänst, och ibland tog de med sitt röda garde till löneförhandlingar och hotade att köra ut chefen i en skottkärra och dumpa honom i Neva om han inte tog reson. Bönderna krävde samtidigt allt mera högljutt att få godsherrarnas jord, och började ta saken i egna händer. Disciplinen i armén luckrades upp, och rörelser för självständighet bland Rysslands förtryckta nationer fick luft under vingarna. Någon kapitalistisk normalitet var omöjlig under dessa förhållanden. Det var, ur kapitalisternas perspektiv, helt nödvändigt att på något sätt kuva arbetarna och bönderna.

Det går därför inte att bedöma oktoberrevolutionen bara utifrån problemen som självfallet och med nödvändighet uppstod efter maktövertagandet. Att inte ta ha tagit makten skulle också ha fått konsekvenser. Situationen 1917 hade varit omöjlig att upprätthålla någon längre tid. Kapitalisterna behövde återfå den fulla kontrollen över sina fabriker, officerarna och byråkraterna behövde återupprätta sin prestige och position, godsherrarna skulle ha behövt försvara sin jord – eller ge upp. Kornilovs kuppöversök i augusti må i mycket ha varit en förvirrad fars, men att kontrarevolutionen skulle formera sig var oundvikligt.

Det hade givetvis varit möjligt att hoppas att den revolutionära stormen helt skulle bedarra, och arbetarna och bönderna efter ett tag av sig själva, kanske efter lite eftergifter, skulle ha återgått till en normalare och lugnare tillvaro. Utvecklingen under hela 1917 ger dock mycket klent stöd för detta. Dittills hade de ju bara radikaliserats. De krävde allt radikalare åtgärder mot kapitalisterna, mot spekulanter, för jord, för bröd, för fred, för att inte låta cheferna styra och ställa som de ville. Självfallet kan det invändas att bolsjevikerna bidrog till detta genom sin agitation, men det är samtidigt uppenbart att det inte var de som hade skapat den revolutionära vågen. De red på den och lyckades kanalisera den till eget inflytande, men arbetarnas och böndernas radikalisering hade varit ett akut problem för alla planer på kapitalistisk normalisering även utan Lenin.

Vi kan ta Finland som exempel. Den revolutionära situation som uppstod 1917 nådde även Finland, som då lydde under tsaren. Radikaliseringen och konflikterna ökade under året. Finland saknade dock ett parti som bolsjevikerna – det socialdemokratiska partiet hade ännu inte splittrats i revolutionärer och reformister. Snarare än att partiet gick i spetsen för utvecklingen, drevs det framåt av arbetarna, och det avstod från att ta makten i samband med generalstrejken i november, när tidpunkten var som mest gynnsam. Sönderfallet av Finland i två delar, en revolutionär och en kontrarevolutionär, fortsatte, och i januari 1918 accepterade partiet med vånda den makt som det bara hade att plocka upp.

Kontrarevolutionen under general Mannerheim, som mindre än ett år tidigare hade varit en lojal underhuggare till tsaren, hade dock organiserat sig bättre än i november, och fick därtill hjälp av Tyskland. Detta samtidigt som den röda regeringen inte förmådde organisera försvaret av revolutionen på ett tillräckligt energiskt och beslutsamt sätt, och hjälpen de ryska

bolsjevikerna kunde skicka var betydligt mindre än den vita tyska hjälpen.

De vita horderna segrade i inbördeskriget, men det faktum att Finland om något var mera utvecklat och kultiverat än Ryssland, att några reaktionära strömningar i stil med Ryssland proto-fascistiska svarta hundraden sagnades, att arbetarpartiet gripit makten högst motvilligt och sedan tagit avstånd från röd terror hjälpte inte den finska arbetarklassen. Den vita terrorn skördade mer än 20 000 liv – sannolikt en låg uppskattning, utöver dem som dött i strider. Tiotusentals andra blev inspärrade i läger, radikala arbetare var rättslösa i årtal framöver, och det nybildade kommunistpartiet skulle vara förbjudet i årtionden.

Finland upprättade ett parlamentariskt system, dock ett som under många år skulle förfölja den radikala vänstern, och de kunde göra det bara genom att krossa arbetarnas kamp. Även om vi inte kan säga något säkert om att det hade slutat med en halv- eller helfascistisk diktatur om bolsjevikerna inte hade tagit makten är det svårt att se att den borgerliga ordningen i Ryssland, med dess tradition av svarta hundraden med viss massbas, avrättningar, förtryck, reaktionära generaler, kosacker och blodiga anti-judiska pogromer skulle ha kunnat upprättas på ett mera skonsamt sätt. Förmodligen skulle det ha blivit betydligt värre.

Liberaler och reformister brukar utgå från den idealistiska uppfattningen att det alltid finns möjligheter till en demokratisk utveckling. Det fanns förvisso moderata socialistiska och liberala krafter. Rysslands liberala parti, de konstitutionella demokraterna, eller kadeterna, gjorde sig dock grundligt avskydda av arbetarklassen 1917, och skulle snart helhjärtat sluta upp bakom den vita kontrarevolutionen. Mensjevikerna och Socialistrevolutionärerna kunde samla ett långt större stöd än kadeterna. De hade dock haft ett halvår på sig att försöka reda upp situationen i Ryssland. Man kan säkert argumentera för att de hade behövt längre tid – men det är svårt att se att de lyckades lösa någonting. Den grundläggande anledningen till att de tappade i stöd under sin tid i regeringen var inte extremistisk bolsjevikisk agitation, utan att de inte lyckades lösa några av de grundläggande problemen med freden, jorden och den ekonomiska krisen. Utvecklingen gick dem ur händerna, och även om vi förmodar att de skulle ha kunnat skapa en stabil regering om inte bolsjevikerna hade lagt käppar i alla deras hjul så hade problemet med att arbetarna måste kuvas tillräckligt för att återupprätta en hållbar kapitalistisk ekonomi återstått. Hösten 1917 var det inte lätt att se några möjligheter till kompromisser mellan arbetarklassen och kapitalisterna.

Att svårigheterna var stora för ett bolsjevikparti vid makten var uppenbart. Faktiskt var de centrala bolsjevikledarna Zinovjevs och Kamenevs farhågor inte ogrundade. Mer än något annat oroade de sig för att världsrevolutionen inte var redo att följa Rysslands exempel. Men det hade inte varit möjligt att bara pausa den revolutionära situationen. Krisen inom ekonomin och svårigheterna att få fram föda till städerna skulle med största sannolikhet ha ökat, liksom den hade gjort under hela 1917, vilket skulle innebära att situationen vid makten verkade bli svårare om de väntade. Stora delar av arbetarklassen skulle antingen ha försjunkit i apati då ingenting hände, eller försökt pressa fram ett avgörande som bara kunde ha blivit mindre organiserat än oktoberrevolutionen. Bolsjevikpartiet skulle i den situationen knappast ha kunnat undgå att tappa i stöd. Inte minst skulle kontrarevolutionen ha getts en möjlighet att samla sig ur sin förvirring.

I oktober gick det förhållandevis lätt att ta makten. Om det hade uppskjutits till ett senare tillfälle skulle svårigheterna sannolikt ha blivit betydligt större – liksom svårigheterna väl vid makten. Risken är väldigt påtaglig att det skulle ha lett till ett nederlag på det ena eller andra sättet. Världsrevolutionen kräver att någon går i spetsen. Bolsjevikerna gjorde detta, och vi kan bara instämma med Rosa Luxemburg och otaliga andra revolutionärer i berömmet över att de vågade. Det kan inte uteslutas att det i det långa loppet hade varit bättre för revolutionen om de hade avstått. Detta vet vi dock ingenting om. Däremot vet vi att det alltid kommer att

finnas svårigheter, och att om ingen vågar ta steget kommer det inte att bli någon revolution. Utifrån situationen på hösten 1917 och allt bolsjevikerna visste – till skillnad från utifrån ett historiskt facit – var det därför helt rätt att de tog makten. Alternativet hade varit att ge upp den gynnsamma situationen, och riskera ett stort nederlag. De gav alla revolutionärer ett exempel att följa.

Efter revolutionen gäller nya förutsättningar

När man väl har gripit makten är tärningen kastad, och det är inte bara att släppa den och hoppas att allting kan bli som förut. Att ha avsatt en regering kommer att få konsekvenser, liksom att ha konfiskerat egendom. Ännu värre blir det givetvis om åtgärderna man tillgripit till revolutionens försvar inneburit dödsoffer. Och även om det hade krävts stor möda för att kuva arbetarna och bönderna även före oktoberrevolutionen, blev den uppgiften betydligt svårare efteråt, när bönderna över hela Ryssland tog över godsherrarnas jord, och arbetarna drev igenom storskaliga nationaliseringar av fabriker, och var mindre mottagliga än någonsin för tanken på att kapitalisternas styre skulle återupprättas.

Bolsjevikerna kom till makten på sovjeternas mandat. Andra allryska sovjetkongressen hade gett sitt bifall, liksom senare sovjetkongresser skulle göra. Innan dess hade sovjeterna i de viktigaste, största och mest industrialiserade städerna ställt sig bakom idén om sovjetmakt – ofta men inte alltid genom en ren bolsjevikmajoritet.

Den ena centrala lärdomen av hela den ryska revolutionen är sovjeterna, arbetarråden. När de framträdde under revolutionen 1905 – den mest kända var S:t Petersburgsovjeten, även om den inte var den första – var de inte uttänkta av någon teoretiker, utan kastades fram av kampens behov och organiserades nedifrån. De började som strejkkommittéer, och började snart ta över allt fler funktioner, och utvecklades mot en alternativ regering, en som byggde på de revolutionära och mobiliserade arbetarna.

S:t Petersburgsovjeten upplöstes av tsarens trupper, liksom andra i sitt slag. När revolutionen hade slagits ned fanns inga möjligheter för sovjeterna att frodas. Minnet skulle dock leva kvar. Idén skulle återkomma genom åren för att sedan spela en ännu viktigare roll 1917.

Efter februarirevolutionen blev sovjeternas betydelse uppenbar. Mensjevikerna och den dominerade trenden hos socialistrevolutionärerna stödde en parlamentarisk regim, och motsatte sig därför att sovjeterna skulle ta över makten, men såg dem som viktiga organ för arbetarna att utöva tryck på regeringen genom. Bolsjevikerna och andra revolutionära strömningar ville däremot basera styret just på sovjeterna.

Sovjeterna har sedan dess uppstått i en mängd revolutionära situationer. Oftast i en outvecklad form, men ändå som en gräsrotsorganisering från de kämpande arbetarna. Vi kan givetvis inte ha någon dogm om att de måste se ut precis som i Ryssland 1917 – men det kommer att behövas gräsrotsorgan som kan samla och leda kampen, och sedan sammanslutas i större geografiska enheter och ta över makten. Revolutionära situationer och revolutioner har sina upp- och nedgångar, och vi kan givetvis inte räkna med att de sammanfaller med de parlamentariska mandatperioderna. Men även när så är fallet kommer det att behövas direkta sammanslutningar av representanter för den mobiliserade och radikaliserade arbetarklassen. Och byggandet av socialismen kräver aktiva och engagerade arbetare – inte en massa som får nöja sig med att rösta vart fjärde år, som i parlamentariska församlingar.

När kommunister pratar om fördelarna med arbetarråden brukar den verkligt demokratiska aspekten framhållas i första hand, eller ibland uteslutande. Arbetarråden är en form som bygger på gräsrotsengagemang, där den aktiva arbetarklassen väljer sina representanter, som sitter utan privilegier, och kan avsättas så snart hen inte längre har arbetarnas förtroende. Och ja, det är givetvis idealet. Men det är samtidigt bara en sida av saken. Revolutioner vinnas

inte, och kontrarevolutioner besegras inte enbart genom den friaste arbetardemokrati. Det krävs också en tillräcklig beslutsamhet och effektivitet – det behövs en målmedveten revolutionär ledning.

Behovet av effektivitet

Detta innebär inte att det ska finnas en ledande elit, och sedan en massa som lyder. För att överhuvudtaget kunna ta makten måste den ledningen vinna arbetarnas förtroende, och deras aktiva och medvetna medverkan krävs genom hela processen, och en dålig ledning kan givetvis bytas ut mot en bättre. Men likafullt är det nödvändigt med beslutsamt och samordnat handlande. Det handlar inte om att vilja att människor ska ha ledare eller att tro att de alltid kommer att behöva det, men inför de prövningar som en revolution innebär kommer det inte att räcka med bara frigjorda individer.

Men det finns också praktiska uppgifter som måste utföras, och de måste utföras tillräckligt snabbt och effektivt. Om fronten inte höll mot kontrarevolutionens vita arméer skulle allt kunna vara förlorat. Om de ledande revolutionärerna och kampvilligaste arbetarna hade avrättats, sovjeterna upplösts och de gamla härskarna hade återinsatts på sina poster skulle revolutionen ha kunnat vara besegrad. Ifall tillräckligt med mat inte hade ordnats fram till städerna och röda armén skulle fullt kaos ha kunnat utbryta. Ett sammanbrott för transporterna skulle ha fått samma resultat. Om industrin inte tillverkade tillräckligt mycket skulle fronten kunna bryta ihop, och konflikten med bönderna bli ännu djupare. Bönderna gjorde motstånd mot spannmålsrekvisitioner då de inte fick tillräckligt, eller rent av ingenting i utbyte. Detta resulterade i väpnade uppror mot sovjetmakten, liksom att mindre jord såddes. En följd av dessa och andra faktorer blev en massiv svält 1921–22 som kostade miljontals liv bland bönderna. Industrins, röda arméns och transporternas effektivitet och produktivitet var således en fråga om, på det allra mest bokstavligen sättet, liv och död – miljontals liv, och revolutionens överlevnad.

Saken kan därför inte bara ses ur det idealiska socialistiska perspektivet, eller den bästa tänkbara arbetardemokrati, eller att det avgörande är att det skapas ett socialistiskt förhållande genast och direkt på fabriksgolvet. Det handlar i första läget om överlevnad. Om vi inte klarar överlevnaden så blir det ingen socialism heller.

En invändning som säkerligen skulle resas är att den bästa arbetardemokrati samtidigt vore den mest effektiva – vi måste ha tilltro till arbetarklassens förmåga. Och visst, hela det socialistiska projektet bygger på att vi kan skapa ett mer välfungerande system med en arbetarstyrd planekonomi. Men det är samtidigt svårt att tänka sig att det kommer att gå att skapa genast och utan konflikter, ens under mer gynnsamma förhållanden. Ett standardargument från så kallade frihetliga socialister är att vi måste ha tilltro till arbetarklassens förmåga. Och åter: ja, hela tanken med att de ska ta makten och skapa ett socialistiskt samhälle bygger på det. Samtidigt kan vi inte ha obegränsad tilltro. Det är 150 år sedan första bandet av *Kapitalet* kom ut, och kapitalismen härskar fortfarande till synes oinskränkt. Om arbetarklassen spontant skulle inse sina intressen, veta hur den skulle kämpa för dem och vara beredd att göra det skulle kapitalismen ha varit ett minne blott för länge sedan. Det går bevisligen inte så lätt.

Behovet av en revolutionär ledning

Vi har absolut ingen anledning att ge upp, och avskrika arbetarklassen, som vid så många tidpunkter och platser har visat sin förmåga att kämpa. Men samtidigt måste vi inse hur mycket det finns som förvirrar och binder dem vid ett kapitalistiskt eller icke-revolutionärt medvetande, såväl den kapitalistiska verklighet de lever i som den massiva borgerliga propagandan de utsätts för i olika former. Beredskapen att genast resa sig, vräka undan alla förtryckare och genast själva organisera produktionen och bygga upp ett samhälle fritt från

förtryck tillhör uppenbarligen inte det spontana eller långsiktiga medvetandet hos arbetarklassens stora massa under kapitalismen.

Slutsatsen leninister drar av det är att samla de kampvilligaste och radikalaste arbetarna i ett revolutionärt parti som kan gå i spetsen och leda resten av klassen i de dagliga striderna, fram till revolutionen, i själva maktövertagandet och sedan i ett organisera segern. Här spelade bolsjevikpartiet en helt nödvändig roll.

Först i att överhuvudtaget ta makten. Det verkliga alternativet till en revolutionär ledning i en revolutionär situation är tyvärr inte att människor börjar organisera sina liv fritt från hierarkier, utan att en icke-revolutionär ledning sitter kvar eller tar över. Erfarenheten talar här sitt mycket tydliga språk. Efter februarirevolutionen stod mensjeviker och socialistrevolutionärer i spetsen för majoriteten av arbetarna och bönderna, och världskrigets slaktande fortsatte. Arbetarklassen blev redo att verkligen ta över i samma utsträckning som bolsjevikernas inflytande steg. Det fanns andra revolutionära krafter, av vilka merparten slöt sig till bolsjevikerna, men de hade aldrig i närheten av den storlek och styrka som hade behövts för en oktoberrevolution utan bolsjevikpartiet. I Tyskland 1918–19 fortsatte den socialdemokratiska ledningen att ha arbetarnas förtroende i tillräckligt hög grad för att kunna samarbeta med militären för att slå ned revolutionen. Den kraft som kunde ha utmanat dem var spartakisterna, senare Tysklands kommunistiska parti under Rosa Luxemburg och Karl Liebknecht. Att de misslyckades med uppgiften – en väldigt svår uppgift där tiden var knapp, ska medges – att vinna tillräckliga delar av arbetarklassen innebar revolutionens nederlag.

Samma sak har skett vid en lång rad revolutionära situationer: det rådande systemet, den härskande klassen och dess stat har varit skakade, arbetare har ropat revolutionära slagord och längtat efter radikal förändring, samhällsmakten har varit i gungning och nästan nere för räkning – men det har saknats en revolutionär kraft med tillräcklig beslutsamhet och stöd hos arbetarklassen för att ta makten i sina händer.

Samma sak gäller efter revolutionens seger, ofta i ännu högre grad. De rådande omständigheterna löstes givetvis inte i ett slag vid oktoberrevolutionen. Produktionen måste hållas igång, så bra som möjligt, mat måste skaffas fram, transporterna måste fungera tillräckligt bra, och röda armén måste bli tillräckligt effektiv för att segra. Givetvis finns det möjligheter att göra saker på mer än ett sätt, och det är sant att bolsjevikledningen underskattade farorna med en för ensidig centralisering. Men det finns ändå inga mål eller kriterier som kan övertrumfa dem som gäller att tillräckligt effektivt lösa de akuta praktiska problemen – mat, revolutionens väpnade försvar, nödvändig produktion och transporter. Detta var, som sagt, en fråga om liv och död, om revolutionens överlevnad. Den mest ideala, frihetliga organisering som inte tillräckligt väl och snabbt kunde lösa dessa problem skulle vara dömd att gå under. Frågan gäller inte bara vilken socialism skulle vi vilja se – den mest akuta frågan var att överleva för stunden.

Revolutionens väpnade försvar: Röda armén

Vi kan ta revolutionens väpnade försvar först. Där hade idealet setts som en allmän folkbevapning, och senare mer specifikt arbetarmilis och frivilliga röda garden. Många ansåg att röda armén skulle byggas på frivillighet, på demokratiska val av alla befälhavare, och på demokratiska diskussioner och beslut om varje order. Tyvärr skapade inte detta det oövervinnerliga försvar av revolutionen som de hade hoppats på. Revolutionen kunde spridas och ta makten över större delen av det forna ryska riket – för det handlade om att ta makten i stad efter stad, område efter område, inte om en rikstäckande statsapparat som bara kunde tas över. Delvis berodde detta givetvis på revolutionens styrka, där den revolutionära arbetarklassen gick i spetsen, på många håll med stöd av soldaterna, och böndernas egen revolution och den gamla arméns nästan totala upplösning. Den andra sidan av detta, självfallet sammanhängande

med den första, var de gamla härskarklassernas svaghet och förvirring. De skulle snart komma att samla sig.

Ett första test var den tyska offensiven i februari 1918, efter att bolsjevikerna hade vägrat att godkänna deras hårda fredsvillkor. De tyska trupperna, av andra sorteringen, då kaisern hade skickat det bästa han hade till västfronten, svepte med lätthet undan det lilla försvar de mötte. Både många bolsjeviker och andra ansåg att de skulle vägra att gå med på en hård och förödmjukande fred med den tyska imperialismen, och istället förklara revolutionärt krig. Då de inte kunde hindra dess trupper från att avancera skulle det ha rört sig om gerillakrig. Detta skulle säkert ha vart förödande för alla planer på en långsiktig tysk ockupation. Samtidigt hade det betytt att arbetarklassen skulle ha varit prisgiven åt de imperialistiska trupperna, som säkerligen skulle ha kunnat mobilisera en stor del av den ryska kontrarevolutionen.

Det handlade inte heller bara om de imperialistiska trupperna. Det första starka fästet för den ryska kontrarevolutionen uppstod i söder, där den så kallade frivilligarmén under Alexejev och Kornilov organiserades. De jagades visserligen på flykt, men de lyckades hålla stånd mot numeriskt starkare, ofta betydligt starkare, röda styrkor under hela 1918. Efter att ha vunnit några stora militära segrar och lyckats organisera kosackerna på sin sida, framträdde de under våren och sommaren 1919 som det främsta militära kontrarevolutionära hotet. Andra exempel är den tjeckoslovakiska legionens revolt i maj 1918, som rev upp sovjetmakten i en stor del av Sibirien, och sedan Koltjaks offensiv 1919.

Den revolutionära politiken var givetvis en nödvändig grund för röda armén. Utan den skulle ingen revolutionär regering alls ha kommit till makten, och genom hela inbördeskriget mobiliserades revolutionära arbetare på den grunden. Även många icke-socialistiska historiker medger att det stöd bolsjevikerna fick av bönderna – om än delvis underminerat av spannmålsrekvisitioner – var en viktig faktor för deras seger i inbördeskriget. Viljan att erkänna de förtryckta nationernas rättigheter var en kraftfull anledning till att flera vita regimer från dessa nationer kunde godta en uppgörelse med Sovjetryssland, istället för att lägga sin fulla kraft bakom den ryska kontrarevolutionen – som inte hade mycket till övers för annat än den ryska nationen. Med det sagt var det ändå nödvändigt att skapa en tillräckligt slagkraftig militär-makt för att besegra de vita styrkorna. Frivillighet och revolutionärt medvetande räckte tyvärr inte i sig till i detta.

Socialister hade länge förmodat att ökad demokrati inom vilket område som helst skulle medföra större effektivitet. Mensjevikerna och socialistrevolutionärerna höll fast vid sin uppfattning att den nya friheten efter februarirevolutionen skulle medföra en mer effektiv armé – visst skulle väl en armé som visste vad den kämpade för ha större stridsvärde? Argumentet användes av bolsjevikerna också, även om de betonade att arbetarklassen först måste gripa makten, och att det var det som skulle försäkra att arbetarna och fattigbönderna försvarade sig. I verkligheten var det dock inte riktigt så enkelt. Störtandet av tsaren minskade den ryska arméns sammanhållning och användbarhet i strid, och oktoberrevolutionen vände inte den processen – snarare accelererades den. Det är möjligt, så länge revolutionen inte har gripit tag i soldatmassorna, att bygga en effektiv armé med knölpåken och den härskande klassens propaganda. Och omvänt, när man ger människor frihet, kommer en naturlig reaktion vara att undvika väpnade konflikter. En tillräckligt klassmedveten arbetare kan undertrycka sin rädsla och ta sin plats vid fronten. Nivån av revolutionärt medvetande kommer dock alltid att variera. Dessutom kommer även den bästa revolutionären att behöva pressa sig själv hårt när han plötsligt ställs inför kulspruteeld och artilleri. Vad detta innebär är att under de flesta omständigheter kommer revolutionärt medvetande, om än en nödvändig komponent, inte att i sig själv vara tillräckligt för att bygga en revolutionär armé som kan stå emot en välorganiserad fiende.

Vidare kommer slagfältets krav oundvikligen att kollidera med diskussioner om order innan de utförs. Vi kan tyvärr inte räkna med att fienden snällt behåller samma position medan vi diskuterar. En paus innan utförandet blir i praktiken ofta samma sak som att inte utföra en order. Vidare kommer de soldater som är mindre benägna att riskera livet – som sagt en naturlig mänsklig reaktion – att vara mindre benägna att stödja en order som innebär fara för livet. Liksom de kan förväntas rösta på en befälhavare som inte försöker tvinga dem. Fullt förståeliga reaktioner – men resultatet blir en mindre effektiv revolutionär armé, vilket kan innebära ett militärt nederlag och kontrarevolutionens seger. Bolsjevikerna såg sig tvingade att bygga en armé som byggde på mobilisering, inte frivillighet, där order inte var öppna för debatt och där befälhavarna utsågs uppifrån. Det blev en militär hierarki, med sovjetregeringen i toppen, men ändå en hierarki, där soldaterna förväntades lyda order, inte ta beslut. De hade knappast något val i detta. En otillräckligt effektiv armé skulle ha lett till kontrarevolutionens seger, oavsett hur mycket man tycker att idealet borde vara mer demokrati på alla nivåer.

Ett ytterligare argument är att om de väpnade styrkorna själva får bestämma om hur, när och var de ska agera så kommer de inte att ha samma inflytande som alla andra – de kommer att ha mer. Att soldaterna inte skulle få diskutera order och välja befälhavare gjordes inte till en överordnad princip, men var underkastat kravet på militär slagkraft. Att den militära makten måste vara underordnad den politiska är däremot en vägledande princip.

Revolutioner kan förloras på slagfältet

Vi måste konstatera att även djupgående revolutioner faktiskt kan förloras på slagfältet, om de inte tillräckligt väl löser de militära problemen. Finska inbördeskriget kan tas som ett exempel. **Den ryska revolutionen spred sig även till Finland, där en revolutionär arbetarregering kom till makten i januari 1918, och ett inbördeskrig bröt ut.** Revolutionens styrka var överväldigande i de industriella delarna av landet, men ändå förlorade arbetarna och fattigbönderna. De lyckades inte skapa den röda armé de skulle ha behövt. Givetvis var den tyska interventionen en faktor, men även där de tyska trupperna inte hade stigit i land tryckte de vita trupperna tillbaka de röda. Arbetarnas militära slagkraft hindrades av motvilja mot att uppträda som en disciplinerad styrka, att tvingas lyda order, på många håll en tro att man kan upprätthålla en 8-timmarsdag i fält. Åter en naturlig mänsklig reaktion – men en som fick katastrofala följder då revolutionen krossades och 20 000 arbetare och fattigbönder mördades av den vita terrorn.

Spanska inbördeskriget är ett annat exempel. Där finns det andra faktorer att nämna, som att de borgerliga krafterna på den republikanska sidan, och framför allt det Stalintrogna kommunistpartiet gjorde sitt bästa för att krossa revolutionen och arbetarnas självständiga kamp, och inte drog sig för att angripa och förtala, och ibland även mörda revolutionärer. Samtidigt visade redan inbördeskrigets öppningsskede bristerna hos de improviserade miliserna, hur revolutionära de än var. Francos disciplinerade och tränade marockanska trupper, tillsammans med de lokala reaktionärerna, svepte ganska lätt undan Andalusiens och Estremaduras revolutionära men otränade lantarbetares miliser. De revolutionära miliserna från Barcelona och Katalonien vann huvuddelen av Aragonien – men de lyckades inte inta anarkismens stora fäste Zaragoza, eller de andra viktiga städerna Teruel och Huesca. Det var arbetarnas och böndernas revolution som slog tillbaka fascisternas militärkupp i Barcelona, Madrid, Valencia och mer än halva Spanien, men den ”rena” revolutionen ensam hade knappast varit nog för att segra i inbördeskriget. Den politiska situationen var tyvärr inte som i Ryssland 1917–1921 då bolsjevikpartiet kunde organisera både armén och revolutionen. Istället var den militära disciplinens främsta parti, kommunistpartiet, motståndare till revolutionen och underminerade arbetarnas och fattigböndernas kamp genom sina angrepp på den, och den största revolutionära kraften, anarkosyndikalistiska CNT, förmådde inte tillräckligt organisera en revolutionär krigsmakt – eller ens en revolutionär regering, utan satte sig i den som revolutionens fiender

satte upp.

Den livsnödvändiga industrin

Det finns liknande faktorer för industrin. Socialister hade alltid utgått från att revolutionen genast skulle göra det bättre för arbetarna. Det var ett bärande, eller för arbetarklassen kanske det bärande argumentet 1917: det är kapitalisterna som orsakar krisen och svårigheterna genom sin snikenhet, bara om arbetarklassen börjar kontrollera ekonomin kan den lösas. Och givetvis är hela meningen med socialismen att vi ska få det bättre. Men problemet i ett land som det underutvecklade Ryssland, med den långtgående krisen och allt svårare livsmedels-situationen, var att revolutionen i den rådande situationen inte kunde undgå att skapa desorganisering. Det blev svårt att upprätthålla produktionen ens på en rimlig nivå, det var svårt att få fram tillräckligt med mat, råvaror till industrierna och i samtliga led innebar transporter och svårigheter. Detta samtidigt som röda armén ställde sina krav, och de flesta utbildade tekniker var motståndare till revolutionen. Det var inte möjligt att hålla saker igång utan uppoffringar.

Tvärtemot vad revolutionärerna hade utlovat, och resten av arbetarklassen hoppats var inte hårdare tag mot kapitalisterna något enkelt sätt att förbättra ekonomin. Istället ökade kaoset. En betydande del av industrin hade inriktats på produktion för kriget. Detta kunde självfallet inte fortsätta. Redan detta gjorde en svår omställning oundviklig. Och i den faktiska situationen, med tilltagande kris på många områden, med hög inflation, med aktivt eller passivt ekonomiskt sabotage från merparten av de utbildade teknikerna och krympande tillgång till mat var det mycket svårt att undvika ett tilltagande kaos. De kunde slå tillbaka kapitalisternas sabotage med konfiskeringar och maktmedel, men tyvärr var det svårare att organisera produktionen. Och detta när både fronten och relationen med bönderna krävde att industrin kunde producera.

Liksom på den militära fronten var detta faktiskt en fråga om liv och död. Det gick inte bara att slå upp de bästa passagera i Staten och revolutionen och ha handlingsplanen klar. Speciellt inte som många av de mest aktiva arbetarna drogs in i röda armén eller i sovjetadministrationen. Eller, som många såg sig tvingade att göra, lämna städerna för att uppsöka maten där den fanns, på landsbygden. Moskvas befolkning minskade med nära hälften under inbördeskriget, och Petrograds med nästan två tredjedelar.

Även om man inte ska underskatta arbetarklassens försök att organisera produktionen så var svårigheterna enorma. En stor del av de utbildade teknikerna hade som sagt försökt bojkotta den nya sovjetregeringen, och de skulle vålla bekymmer under årtal framåt. Färre råvaror och mindre bränsle kom fram till städerna, och dessutom mindre mat. Ransonerna blev allt knappare.

Under dessa förhållanden var det inte konstigt om många arbetare började fokusera på att i första hand skaffa mat till sig och familjen, och var ovilliga att jobba längre eller hårdare, om de inte tyckte att de fick någon ersättning för det. Det är fullt förståeligt om mera uppoffringar inte kändes lockande. Problemet i den rådande situationen var att detta inte kunde undgå att leda till kamp om krympande resurser, och att produktionen hölls nere, vilket bidrog till problemen. Att ekonomin alltmer befann sig på randen till katastrof, och att det inte bara kunde handla om att säga till en arbetarklass som inte hade någon vana av att organisera produktion: varsågoda och ta över var de flesta realistiska revolutionärerna överens om. Detta inkluderar sådana kritiska bolsjeviker som Alexander Sjljapnikov, som senare skulle leda Arbetaroppositionen.

I sin bok *Workers against work* tar Michael Seidman upp denna problematik i fallet med folkfronten i Frankrike och, ännu mer relevant för denna diskussion, Spanien. Som han konstaterar är det naturligt för arbetarklassen att inte vilja behöva jobba för hårt, eller för länge, och speciellt inte för låg lön. Självfallet är det så. När revolutionen bröt ut utgick

många arbetare från att det var deras revolution, och således skulle de få tal del av dess frukter. Saken är dock den att de samtidigt befann sig i ett inbördeskrig på liv och död med en regim som faktiskt inte var mindre brutal än Hitlers (om än utan kapaciteten att invadera andra länder). Där blir det en konflikt mellan vad många arbetare – åter, förståeligt nog – upplever som sina intressen, och deras behov av att besegra kontrarevolutionen, utan vilket samtliga deras intressen skulle trampas ned ordentligt.

Ett belysande exempel är att när Franco, för att befästa sin ställning som ledare för den nationalistiska sidan, skickade sina trupper för att undsätta de belägrade militärkadetterna i fästningen Alcazar i Toledo istället för att gå rakt mot Madrid, gav han huvudstadens försvarare tid att göra klart befästningarna. Att dessa inte blivit klara tidigare berodde bland annat på att arbetarna som utförde jobbet hade hållit på sin arbetstid, med stöd av ”vänster”-fackbyråkraten Largo Caballero, som tagit över som premiärminister. Problemet här borde vara uppenbart: om de fascistiska horderna bryter igenom och man avrättas eller sätts i de massiva slavarbetsläger som även Heinrich Himmler, ledare för Nazitysklands polisapparat SS ifrågasatte, har man inte mycket för sin en gång sänkta arbetstid.

Det kan tilläggas att anarkosyndikalistiska CNT hade mera realism i dessa frågor än man kanske skulle kunna tro, när man betänker att deras kongress i maj, strax före militärkuppen alltså, ödslade mycket av sin tid på sorgligt hypotetiska frågor som förhållningssätt till nudistiska eller industrifientliga kommuner under den frihetliga kommunismen. Deras ledning insåg också värdet av att lära av till exempel Taylors vetenskapliga studier av arbetets organisation. Ett sus går genom publiken: anarkosyndikalisterna, lära av Taylor? Det är ju välkänt att Lenin insåg värdet av dessa studier. Inte för att kunna öka några kapitalisters vinst, utan för att det under den rådande situationen av ekonomiskt kaos var helt nödvändigt att rationalisera arbetet och öka produktiviteten. Anti-leninister brukar sällan bry sig om de faktiska omständigheterna – mången anarkist och syndikalist har utbrustit: ja titta, Lenin var taylorist, ja det var allt jag behövde veta, tack så mycket! Och nu visar det sig att även de spanska anarkosyndikalisterna fick ta till sig dessa slutsatser, eller enligt det vanliga anarkistiska kriteriet: bli taylorister.

Då kan det tilläggas att arbetarklassen i Barcelona lyckades upprätthålla produktionen genom revolutionen bättre än de hade gjort i Petrograd. Men, som även ledningen för CNT tvingades inse – industrins effektivitet var under inbördeskriget bokstavligen en fråga på liv och död för revolutionen.

Problemet med strejker under inbördeskrig

En följd av detta är att inte heller strejker är okomplicerade i sådana situationer. Många socialister reser ragg vid detta konstaterande, men vi måste konstatera att det finns en skillnad mellan strejker som slår mot en kapitalists vinst, och en som påverkar arbetarstatens möjligheter att försvara sig. För det kan bli resultatet av att produktionen läggs ned under ett revolutionärt inbördeskrig. Det kan vara förståeligt att utslitna, hungrande arbetare känner att de har fått nog, men i inbördeskrigets Ryssland fanns det inte mycket att ösa ur. Detta innebär givetvis inte att arbetarna inte ska kunna protestera, men vid vissa tillfällen kan det faktiskt få förödande konsekvenser. Det är nödvändigt att inse detta – det går inte att bara slå fast att det är fritt fram att när som helst strejka även under ett revolutionärt inbördeskrig, och att det faktum att bolsjevikregeringen såg sig tvingad att ingripa mot åtskilliga strejker innebär att den var arbetarfientlig. En följd av detta är även att inte heller strejkagitation kan släppas helt fri, även när den utförs av socialister.

Det kan nu invändas att detta resonemang kan användas för att rättfärdiga en mängd undertryckanden av arbetarklassen. Ja, givetvis vore det möjligt att dra det argumentet långt – men detta avgör inte frågan. Många argument skulle kunna dras långt, men detta avgör inte om de

kan ha sin giltighet. Tyvärr går det inte att komma ifrån verkliga desperata situationer genom att ställa upp några felfria kriterier som är omöjliga att missförstå eller missbruka. Argumentet att arbetarna alltid måste ha rätt att strejka under ett inbördeskrig skulle kunna användas för att hävda att en given grupp arbetare har all rätt att efter eget behag få bestämma att inte tillverka vapen till röda armén under ett kritiskt skede vid fronten.

Det är det krångliga med verkliga revolutioner under svåra situationer. Vi kan tyvärr inte bara ställa upp några enkla regler, som lita på arbetarklassen. Att ge arbetarklassens stora massa möjligheten att lära sig av erfarenheten och sina misstag är en jättebra och nödvändig princip – men tyvärr finns det inte alltid tid till så många misstag.

Kampen mot kontrarevolutionen

Och givetvis tillkommer kontrarevolutionärt sabotage och intriger. Dessa förekom i riklig mängd. Det är självklart att dessa måste uppsökas och krossas. Vidare måste man inse att inte bara de medvetna försöken att störta sovjetmakten var ett problem. I en situation när avbrott i produktionen kan orsaka svårigheter i såväl fronten som för att anskaffa mat kan inte heller strejkagitation lämnas helt fritt. Dessutom grep givetvis kontrarevolutionärer efter anledningar till missnöje som de kunde få gehör för. Det vore därför naivt att utgå ifrån att allt som tog sin utgångspunkt i arbetarklassens eller böndernas upplevda intressen verkligen var avsett att tjäna deras sak. Kontrarevolutionen var inte dummare än att den kunde låtsas oroa sig för arbetarnas levnadsvillkor, eller att ge sken av att försvara sovjetmakten – men utan bolsjevikerna. Att någon talade om fria sovjeter bevisar inte heller någon revolutionär medvetenhet. Sovjeter var en vida spridd paroll, och att någon lärt sig ordet och använde det är inte liktydigt med att de förstått det. Exempelvis var det inte alldeles ovanligt att bönder reste krav på fria sovjeter – utan judar.

Detta är inte alls att utmåla allt som var kritiskt mot bolsjevikregeringen som kontrarevolutionärt. Det fanns självfallet mycket att vara missnöjd med. Detta har sin huvudsakliga grund i den objektiva situationen – ekonomin befann sig i ett allt stegrande kaos, det rådde brist på mat, röda armén måste prioriteras etc. Med det sagt fanns det givetvis mycket att kritisera bolsjevikerna för. Det vore barnsligt att tro att de alltid gjorde rätt.

På lägre nivåer var detta mest uppenbart. Ledningen bestod av människor som under årtal hade kämpat för socialismen, och som hade skolats i den internationella marxistiska rörelsen. Detta uteslöt inte felgrepp från deras sida, men lägre nivåer upptogs till stor del av folk som inte hade denna skolning, och som i många fall inte hade visat samma vilja till uppoffringar. Det var självfallet inte alls bara en brist. Sovjetmakten både bör och måste dra in stora mängder arbetare direkt från golvet, inklusive många oerfarna. Inbördeskrig tenderar dock att inte bara dra fram de bästa sidorna hos folk, liksom för övrigt tsarismen och dess polisförtryck hade varit förråande. Det kan inte förnekas att en del som hamnade på viktiga positioner på olika nivåer var äventyrare, blev lite för förtjusta i makt, eller försökte få materiella privilegier för egen del.

Det bästa sättet att få bukt med detta hade givetvis varit en ständig aktivitet underifrån, som gjorde att personer på ansvarsposter blev mindre betydelsefulla, och som lätt kunde ersätta dem som inte höll måttet på grund av överdriven brutalitet, jakt på privilegier, maktfullkomlighet, eller bara oförmåga. Men ett grundläggande problem var att aktiviteten underifrån avtog och underminerades.

Orsakerna till sovjetdemokratins nedgång

Aktiviteten underifrån hade varit en bärande del i visionen i Lenins Staten och revolutionen. För anarkister brukar analysen vara klar: Lenin övergav snabbt alla tankar på detta, eller snarare: han hade aldrig menat allvar med det. Detta är knappast övertygande. Gräsrotsakti-

vismen och den blomstrande sovjetdemokratien var inget som Lenin bara skrev om i ett propagandaverk för att lura massorna (och som publicerades först 1918, kan man tillägga), utan går som en röd tråd i mycket annat han skrev, speciellt, men inte alls bara under 1917. Anti-leninister gillar att utmåla honom som en fullfjädrad cyniker som kunde skriva vad som helst som kunde ge honom fördelar för stunden. En studie av hans skrifter visar däremot tvärtom en sammanhållen och teoretiskt grundad uppfattning. Den kunde förändras, det fanns en del polemiska överdrifter – men det har ingenting att göra med en strävan efter makt där alla argument och målsättningar som kan tjäna detta mål passar in.

Lenin var medveten om nödvändigheten av arbetarklassens aktiva och medvetna medverkan till sin död, liksom han hade varit det långt före 1917. När bolsjevikerna hade tagit makten ställdes de inför att lösa de faktiska problemen de ställdes inför. Det är egentligen självklart att de inte bara kunde ta någon färdig plan och bara utföra den. Eller att det kunde ha varit så enkelt som att allt genast skulle funka som i Staten och revolutionen.

Den breda aktiviteten underifrån var ett nödvändigt mål. En följd av den rådande situationen – nöden och kampen för överlevnad, hungern, industrins djupa förfall, att de mest kampvilliga tenderade att stupa först, den drastiska utflyttningen från städerna – blev oundvikligen en nedgång för arbetarklassens aktivitet i sovjeterna. Att bolsjevikerna av situationens krav på handling och effektivitet alltmer ersatte val underifrån med utnämningar, inskränkte rätten för strejkagitation och i sin jakt på kontrarevolutionära sammanslutningar även lät andra socialistiska krafter uppleva sin del av repression var givetvis också en faktor, och utan tvekan kan man diskutera hur det gjordes, men samtidigt hade de knappast någon möjlighet att ge avkall på effektiviteten. Detta var inte så mycket en fråga om värderingar och preferenser, som om överlevnad. Det är svårt att se hur de skulle ha kunnat segra i inbördeskriget annars.

Till skillnad från i Spanien vanns inbördeskriget

Vi kan ta exemplet spanska inbördeskriget som jämförelse. Anarkister och syndikalister brukar framhålla imponerande organisering underifrån och självförvaltning, som de ibland framhåller var anarkism i praktiken. Det fanns onekligen många intressanta och inspirerande exempel på detta under spanska revolutionen/inbördeskriget. Samtidigt förlorade de sitt inbördeskrig, medan bolsjevikerna vann sitt. Detta inte alls för att påstå att revolutionära experiment som i Spanien är omöjliga under ett inbördeskrig, däremot är det uppenbart att CNT inte kunde organisera kriget på ett lika effektivt sätt som bolsjevikerna gjorde. Genom att vägra att genast ta makten, tillsammans med andra revolutionära krafter, avstod de faktiskt från möjligheten att ens försöka.

Inte heller det Moskvatrogna kommunistpartiet kunde göra detta. Genom att tillsammans med sina borgerliga allierade angripa revolutionen och alltmer förtala revolutionärer underminerade de den revolutionära kraft som slagit tillbaka fascisterna i krigets öppningsskede, och skapade splittring, inte enighet i den antifascistiska fronten.

En diskussion om bolsjevikernas agerande bör därför inte bara handla om vilka fel de gjorde utifrån den ideala revolutionen, utan också utifrån vad de var tvungna att göra. Den kanske mest relevanta jämförelsen är då Spanien. Många skulle hävda att det var en bättre revolution än den i Ryssland. Det kan man säkerligen hitta argument för – men det var ett sämre revolutionärt krig.

Stalinismen låg fortfarande i framtiden

Vissa skulle då hävda att detta spelar mindre roll, då bolsjevikerna förlorade revolutionen när de vann inbördeskriget – om de inte redan hade förrått den. Detta är en uppfattning vi avvisar. Bolsjevikerna gjorde vad de måste för att besegra kontrarevolutionen. Inte alls utan misstag och felgrepp, men huvudsakligen är det svårt att se hur de kunde ha gjort det radikalt annor-

lunda.

Den stalinistiska kontrarevolutionen skulle komma senare. Det handlar givetvis inte om att allt var fröjd tills stalinisterna tog över. Detta skedde inte i ett slag och inte planerat, utan genom en lång process. Vi kan inte förneka att steg som underlättade detta togs under inbördeskriget. Däremot kan vi konstatera att det var en kvalitativ skillnad mellan den ursprungliga bolsjevikregeringen och det senare styret under Stalin – vilket tydligt befastes av att en stor del av den gamla ledningen, som hade lett partiet i kampen mot tsaren, under oktoberrevolutionen och inbördeskriget åtalades under grova lögn och avrättades. Stalinismen drog en gräns, en flod av blod mellan sig och den revolutionära bolsjevismen.

Mycket av de yttre formerna, symbolerna och de formella målen behölls, men innehållet var i stora delar det motsatta. Det självklara målet jämlikhet – där tillfälliga avsteg hade gjorts i form av högre löner för specialister, för att förmå dessa att alls jobba för sovjetmakten, och att ledande funktionärer befriades från osäkerheten att överhuvudtaget få mat och husrum – förbyttes i enorma och långsiktiga skillnader, där de gynnade kunde leva privilegierat livet ut, och de ledande byråkraterna kunde vältra sig i lyx. Inskränkningarna i sovjetdemokratins, som hade tillkommit i en desperat kamp på liv och död, gjordes inte bara permanenta, utan förstärktes dessutom i hög grad. Utrensningarna, fängslandena och avrättningarna under Stalins 1930-tal liknade ingenting de skådat tidigare. Genom den nya tesen att klasskampen hårdnar när man närmar sig socialismen, då bourgeoisins motstånd blir allt mera ursinnigt – istället för den gamla och betydligt mera logiska uppfattningen att när kapitalisterna är slagna i grunden och håller på att försvinna, avtar också deras kraft – rättfärdigade att den hårda diktaturen över arbetarklassen skulle fortgå. Inte bara när Sovjetunionen närmade sig socialismen heller – socialismen förklarades uppnådd 1936, vilket visar vilka nivåer av lögnaktighet regimen propagandade nu bestod av. Socialismen förklarades uppnådd – vilket på Lenins tid hade ansetts komma efter att proletariats diktaturperiod var över – men arbetarna fick slita hårt för eländiga löner, all form av demokrati undertrycktes och den stalinistiska terrorn nådde en helt ny nivå.

Inte minst lades världsrevolutionen som mål i praktiken på hyllan. Den ersattes av Stalins byråkratiska försök till uppgörelser med imperialistmakterna. 1936 kallade Stalin i en intervju hela idén om världsrevolutionen som något Sovjetunionen skulle främja för ett ”komiskt missförstånd”. **Under Lenin hade världsrevolutionens spridning tvärtom varit ett huvudsakligt mål för bolsjevikledningen och sovjetregeringen.** Även då gjordes uppgörelser med imperialistmakter, som handelsavtalet med Storbritannien 1921. Det var nödvändigt att få i gång ekonomin igen, men till skillnad från pakterna under Stalin smickrades inte Storbritannien inför ögonen på världens arbetarklass. Inte minst gjordes en uppdelning mellan eftergifter som sovjetregeringen såg sig tvingad till och kommunistpartierna. Exempelvis gick Sovjetunionen 1921 med på att inte försöka underminera brittiska imperiet. De styrande i London blev upprörda när de lokala kommunisterna i kolonierna fortsatte sin anti-brittiska propaganda och verksamhet. Vi kan inte kontrollera vad kommunistpartierna i andra länder gör, svarade bolsjevikledningen, inte helt sanningsenligt. Självfallet var det en medveten uppdelning inför eftergiften till London. Under Stalin var det dock helt annorlunda. Kommunistpartierna blev nu lydiga verktyg för Sovjetunionens alltmer byråkratiska utrikespolitik. När Stalin gjorde en uppgörelse följde kommunistpartierna efter. Under alliansen med den franska imperialismen lades försöken att skapa koloniala uppror på is, liksom anti-fascismen under pakten med Hitler. Revolutionen underordnades diplomatin.

Det demokratiska bolsjevikpartiet

Dessutom måste det nämnas att bolsjevikpartiet under Lenins tid aldrig var monolitiskt – tvärtom fanns det alltid oppositioner och debatt. Den vänsterkommunistiska oppositionen

under första delen av 1918 motsatte sig exempelvis freden i Brest-Litovsk och ville gå snabbare fram med förstatliganden, förlita sig mindre på borgerliga tekniska specialister med mera. De så kallade demokratiska centralisterna, som var en viktig opposition under några år, ansåg att centraliseringen gick för långt, att för stor del av besluten togs i toppen. En annan var Arbetaroppositionen, med stark bas i fackföreningarna, och som fick Aleksandra Kollontaj som sin mest namnkunniga talesperson.

Till detta kan nämnas många radikala sociala experiment som genomfördes. Kvinnosektionen, Zjenotdel, under ledning av erfarna bolsjeviker som Kollontaj och Inessa Armand, gjorde ett viktigt arbete med att på nya sätt mobilisera arbetar- och bondevinnor för sovjetmakten och bolsjevikpartiet. Proletkultrörelsen var en massiv rörelse för att ge arbetare grundläggande kultur, och låta dem experimentera med nya kulturella former. Tyvärr blev Proletkult efteråt mest ihågkommet för sina mest dogmatiska talespersoner. Vi bör dock även minnas det som en kraftfull kulturell massrörelse som även framtida revolutioner kan lära sig något av. Flera exempel skulle kunna nämnas. Alla dessa möjligheter skulle försvinna under den stalinistiska kontrarevolutionen.

Ett olycksaligt steg på vägen togs med fraktionsförbudet inom bolsjevikpartiet 1921. Detta innebar inte alls att debatt och motsatta ståndpunkter, inklusive rätten att lägga fram alternativa plattformar förbjöds – och faktiskt är fraktioner normalt sett inte tillåtna inom moderna partier. Dock skulle fraktionsförbudet komma att alltmer användas för att slå mot all form av opposition. Med tanke på vad som skulle hända finns det dessutom all anledning att beklaga att Arbetaroppositionen behandlades så hårt inom partiet. De uteslöts inte, och hindrades inte från att framföra sina åsikter, så behandlingen var långt ifrån det kommande oppositioner skulle utsättas för, men det skulle dock visa sig vara ett olyckligt steg i fel riktning. Möjligheten att ens föra fram egna åsikter skulle sedan stegvis begränsas under den byråkratiska kontrarevolutionen på 1920-talet, och kulminerade på 1930-talet i att all opposition i praktiken förbjöds, att minsta snedsteg (i den styrande klickens ögon) ledde till att man tvingades till förnedrande och lögnaktiga ”bekännelser”. All form av avvikande uppfattningar kunde då dessutom inte bara leda till uteslutning, och inte ens bara att möjligheterna till jobb och bostad försvann, utan till fängelse, förvisning och avrättning.

Kronstadtrevolten

Den kändaste, ökändaste och mest mytomspunna händelsen i den röda repressionen, och som många hävdar var beviset för att bolsjevikerna lämnat revolutionens väg var Kronstadtmatrosernas uppror 1921, och röda arméns kuvande av det. Den första punkten det är nödvändigt att reda ut är att det inte bara handlade om revolutionärer som ville ha frihet, vilket de diktatoriska bolsjevikerna förvägrade dem. Kronstadt var framförallt en militärbas, Petrograds skydd mot havet. En grundläggande princip för bolsjevikerna hade hela tiden varit att de militära styrkorna måste underordnas den politiska makten. Att även militära förband och baser ska ha sitt eget självbestämmande kan låta frihetligt och icke-auktoritärt, men bara på en abstrakt nivå. Under ett inbördeskrig mot en mäktig och välorganiserad fiende, liksom under hela epoken där ett sådant riskerar att blossa upp, det vill säga tills socialismens seger i världsskala, kommer även en revolutionär arbetarstat att behöva ha separata militära förband. Lärdomarna från inbördeskriget hade bekräftat nödvändigheten av en välorganiserad röd armé. Bortsett från att alla central militär planering och ledning omöjliggörs ifall de olika förbanden får agera som de själva vill, blir det i praktiken inte speciellt frihetligt. Snarare innebär det att de som ingår i de militära förbanden har mer makt än andra. Detta gäller matroserna i Kronstadt lika väl som alla andra.

Det är givetvis tänkbart att man drar slutsatsen att bolsjevikledningen hade urartat och försvarade sin makt och sina privilegier snarare än revolutionen, och att den revolutionära

pånyttfödelsen skulle komma från matroserna. Revolten var dock inte bara en protest, utan kan bara klassas som ett militärt uppror – och kan bara försvaras som ett sådant, om vi lägger myterna och fantasierna åt sidan.

För bolsjevikregeringen var det ett allvarligt militärt hot. Det öppna inbördeskriget var i huvudsak över. Koltjak var besegrad i öster, Denikin och Wrangel var slagna i söder, Murmansk och Archangelsk var återtagna i norr, Judenitj var slagen och internerad i Estland, och stilleståndsfördrag var slutna med Polen och de baltiska staterna. Dock ockuperade Japan fortfarande delar av Stilla havsregionen, och understödde fortfarande några av inbördeskrigets mest reaktionära styrkor, ett uppror pågick i Turkestan, och ett omfattande bondeuppror pågick i delar av Ryssland mot i första hand rekvisitionerna av spannmål. Det fanns fortfarande gott om kontrarevolutionärer redo att ta varje tillfälle för att åter kasta sig in i ett återuppblossat inbördeskrig, och delar av de styrkor som hade flytt landet kunde ha återvänt om de kände att deras lycka hade vänt. De brittiska, franska och amerikanska trupperna var inte kvar, men det kunde inte uteslutas att de skulle sättas in igen om bolsjevikerna tappade kontrollen. Den faran var i praktiken mindre än bolsjevikledningen befarade, men man kan förstå om de var på sin vakt. Och även om de inte skulle ha varit intresserade av någon förnyad storskalig intervention i Ryssland, skulle den brittiska flottan givetvis mer än gärna ha upprättat en fullständig kontroll över hela Finska viken. De hade beskjutit Kronstadt tidigare, och oavsett om de var beredda att satsa några mer resurser på att försöka krossa revolutionen, låg det helt och hållet i deras intresse att den sovjetryska Östersjöflottan var så svag som möjligt.

Det finns också en utbredd, romantisk uppfattning om att Kronstadt för alltid var de mest konsekventa och medvetna revolutionärerna, oavsett omständigheter. Östersjöflottan hade varit ett av revolutionens starkaste fästen, med myterier 1905–06, liksom 1917. Kronstadt var dock 1921 inte samma sak som fyra år tidigare. Många av de gamla organisatorerna var inte kvar. Åtskilliga hade stupat under inbördeskriget, och många befann sig någon annanstans. Liksom på andra platser var det inte heller lätt att upprätthålla entusiasmen under fyra år av umbäranden, vilket givetvis påverkade en del. Dessutom: även om de fortfarande skulle vara de mest radikala så innebär inte det nödvändigtvis att de hade rätt.

Efter tre år av inbördeskrig sa bolsjevikledarna det som hade störst chans att underminera arbetarklassens förtroende för matroserna, snarare än att lugnt och sansat diskutera situationen. Inbördeskrig kräver ofta handling framför samtal. Men i vilket fall är det givet att kontrarevolutionen skulle se en chans i revolter som i Kronstadt. Idealister kan invända: klart de inte gjorde, de var revolutionärer, och kontrarevolutionen skydde dem som pesten! Men självfallet var de intresserade av allt som kunde underminera bolsjevikstyret. Och givetvis var bolsjevikerna rädda för det.

Kronstadtmatrosernas uttalanden var dessutom knappast ämnade att lugna dem på den punkten. De fördömde snart bolsjevikernas styre som värre än tsarens diktatur. Med en sådan uppfattning, vem vet vilka de hade varit beredda att samarbeta med? Deras manifest, invänder deras försvarare upprört, förespråkar ju sovjetmakt! Förvisso, men om de insåg att någon blomstrande sovjetdemokrati inte stod på verklighetens dagordning åtminstone för stunden, och bolsjevikerna egentligen var värre än tsaren – vem vet vilka allianser som kunde ha bildats?

Varken vi eller anarkisterna vet hur det kunde ha gått med det. Däremot kan revolten bara rättfärdigas som ett direkt och väpnat uppror mot bolsjevikregeringen. Agerandet var knappast ägnat att skapa en debatt, och det var inte möjligt att ge en av bolsjevikernas viktigaste militärbaser någon rätt att styra över sig själv. Om syftet skulle ha varit något annat än att störta bolsjevikerna så var agerandet fel. Man kan kanske argumentera för att det var ett

förståeligt misstag, men ett misstag likafullt.

Men hur var då utsikterna för en tredje revolution, som anarkister fortfarande drömmer om kunde ha inträffat? Det är svårt att dra någon annan slutsats, om man vill basera sig på tillgängliga fakta, än att möjligheten att störta bolsjevikerna och upprätta en blomstrande sovjetdemokrati vid den tidpunkten var obefintlig. Att arbetarklassens aktiva medverkan i sovjetstyret inte var större berodde huvudsakligen på objektiva faktorer, snarare än på bolsjevikerna. Det ekonomiska kaoset, där allt måste underordnas den väpnade kampen mot de vita styrkorna, med ständig hunger, ständig kyla på vintrarna, där de politiskt mest aktiva arbetarna i hög grad gått till röda armén eller sovjetadministrationen, och där själva arbetarklassen delvis hade upplösts – en stor del lämnade städerna för landsbygden i jakt på mat, och många fabriker stod stilla – gynnade inte entusiastiska gräsrotsinitiativ. Situationen 1921 var inte densamma som 1917. Arbetarklassen var givetvis missnöjd med de svåra förhållandena och kunde protestera mot felgrepp som gjordes uppifrån, men visade ingen utbredd vilja att störta bolsjevikstyret. De utbredda bondeupproren, en reaktion på spannmålsrekquisitionerna, förlorade mycket av sin drivkraft med de eftergifter till bönderna som gjordes i och med den nya ekonomiska politiken strax efteråt. Den tredje revolutionen som skulle ha svept undan bolsjevikerna och skapat ett mer idealiskt arbetarstyre var 1921 en utopisk fantasi.

Även om man går med på att Kronstadtrevolten i bästa fall var lönlös kan man förvisso ha synpunkter på hur den slogs ned, och repressionen efteråt. Man ska dock minnas att isen snart skulle smälta, och en stormning då hade varit mycket svår, eller kanske otänkbar. Bolsjevikledningen skulle inte ha haft någon kontroll över Petrograds försvar mot havet.

Det finns en myt om att stormningen av Kronstadt var Trotskijs beslut, och att han, och därmed alla trotskister, bar en huvuddel av ansvaret. I själva verket fanns det ingen oenighet inom den bolsjevikiska ledningen. Partiets tionde kongress höll samtidigt, och ingen opposition restes där mot att revolten måste slås ned – även Arbetaroppositionen med Alexander Sjljapnikov och Alexandra Kollontaj stödde detta. Som folkkommissarie för militära frågor var Trotskij förvisso mer synbarligt ansvarig än de andra, tillsammans med Zinovjev, som var ordförande för Petrograds försvarskommitté, och han utfärdade ett av de ultimatum som ställdes. Dock är det inte sant att Trotskij skulle ha gett orden: ”Skjut dem som rapphöns”. Paul Avrich har rätt ut detta i sin bok om Kronstadtrevolten (Paul Avrich, **Kronstadt 1921**, New Jersey 1970, s. 146). Det kom ett ultimatum om att matroserna skulle lägga ned vapnen, annars skulle de skjutas som rapphöns – till skillnad från att detta var en uttrycklig order. Dessutom var det inte Trotskij som utfärdade den, utan Zinovjev.

Alternativet: kamp för förnyelse av sovjetdemokratin och världsrevolutionen

Det råder inget tvivel om att situationen i Sovjetryssland 1921 var långt ifrån idealisk. Kaoset, hungern och nöden hade bidragit till en utbredd apati. Detta gav utrymme för de mer byråkratiska elementen att flytta fram sina positioner och framhålla inbördeskrigets nödlösningar som det normala sättet att handskas med problem.

Den trotskistiska rörelsen går tillbaka till Trotskijs och vänsteroppositionens kamp inom bolsjevikpartiet som började hösten 1921. Trotskij medgav att systemet med utnämningar uppifrån som ofta ersatte val underifrån hade varit oundvikligt under inbördeskriget, och det ekonomiska kaoset direkt efteråt. Nu, mer än 2 ½ år senare hade ekonomin i betydande grad hämtat sig, industrin hade kommit igång igen och livsmedelsförsörjningen var åter stabil. Varför ersatte inte då valen underifrån åter utnämningarna – varför fortsatte istället utnämningarna uppifrån att öka på valens bekostnad?

Vänsteroppositionen krävde att demokratin åter skulle öka inom partiet, och sedan sovjeterna.

Andra delar av deras plattform krävde en större, planerad satsning på industrin, samt – vilket skulle bli allt viktigare – fokus på världsrevolutionen, som alltmer började komma i skymundan. Konflikten med ledningen blev allt större, tills vänsteroppositionen uteslöts 1927, och därefter snart började förvisas och fängslas. Samtidigt började andra oppositioner också uteslutas, tills Stalin var ensam ledare, och rätten till en avvikande mening hade avskaffats. 1936 började oppositionen massavrättas. Från att ha börjat som ganska försiktiga krav på att utnämningarna uppifrån åter skulle börja ersättas av val underifrån utvecklades vänsteroppositionens program tills de drog slutsatsen att en ny arbetarrevolution mot det styrande byråkratiska skiktet var nödvändigt för att återupprätta sovjetdemokratien och försvara arbetarstaten.

Det är den traditionen vi tillhör. Det är också det som ger svaret på hur vi ser på situationen efter inbördeskriget. Onekligen fanns det väldiga problem i Sovjetryssland, och många oroande tecken även inom bolsjevikpartiet. Flera misstag begicks, där förbudet mot fraktioner skulle visa sig tillhöra de mer ödesdigra. Detta ska inte förväxlas med ett förbud mot skilda åsikter eller att lägga fram oppositionella plattformar – fraktionsförbud är snarare det normala bland partier som ser sig som demokratiska – men förbudet skulle komma att användas för att slå mot all kommande opposition.

Detta innebär inte alls att Lenin och Trotskij alltid hade rätt, och att man inte kan diskutera och kritisera många av de misstag som gjordes. Mycket kritik framfördes som sagt var av oppositioner inom bolsjevikpartiet under och efter inbördeskriget, och det finns ingen anledning att utgå från att den inte delvis kan ha varit korrekt. Däremot innebär det att det var rätt att gripa makten 1917, och det var rätt att försvara Sovjetunionen som en bas för världsrevolutionen. Ju mera effektivt och smärtfritt detta hade kunnat göras, desto bättre hade förutsättningarna dessutom varit att motsätta sig den framväxande stalinistiska kontrarevolutionen.

Clarté

Bröd och fred!

Sture Källberg

Clarté nr 3 2017

Bolsjevikerna segrade med folkligt stöd

Februarirevolutionen, oktoberrevolutionen, inbördeskriget. Sture Källberg följer den ryska revolutionen 1917-1921. Jordreform, fredsdekret och självständighet för nya nationer gav den nya regeringen ett massivt stöd i början. Men kunde en annan ekonomisk politik från 1918 ha undvikit inbördeskriget?

Efter oktoberrevolutionen i Ryssland 1917 började ett omfattande experiment med att styra ekonomin. Tsardömet hade gått i graven under februarirevolutionen samma år. En provisorisk parlamentarisk regering bildades. Det förödande världskriget fortsatte.

I tsarens imperium räknades tiden enligt den julianska kalendern. Skillnaden var 13 dagar. Enligt gregoriansk tidräkning ägde februarirevolutionen rum i mars 1917. Årsdagen av oktoberrevolutionen firades 7 november.

Sankt Petersburg fick i september 1914 namnet Petrograd. I den tyskfiendliga stämning som rådde, på grund av kriget mot Tyskland som del av världskriget, skrotades huvudstadens tyskklingande namn.

Tsar Nikolaj II trodde Ryssland skulle bli segerrikt i det imperialistiska kriget och säkra hans kejsardöme för överskådlig tid. Vanliga ryssar jublade knappast när kriget bröt ut, men monarkister och andra gjorde det. Även enstaka vänsterkoryféer som Kropotkin och Plecha-

nov hyllade fosterlandet.

Rysslands krigsmakt räknade minst 10 miljoner man. Det är ofattbart många. Marscherar 10 soldater i bredd och det är en meter mellan varje led blir det 100 000 man per mil. För 10 miljoner blir det en kolonn som är 100 mil lång!

Den ryska regeringen ombildades i december 1916. Kriget hade pågått sedan augusti 1914. I regeringens programförklaring tillkännagavs att de allierade supermakterna Storbritannien och Frankrike, ”medgett Ryssland att vid freden erhålla Konstantinopel”.

Alltså Istanbul, det Osmanska imperiets huvudstad, och då få kontroll över farleden mellan Svarta havet och Medelhavet, en rysk målsättning i flera tidigare krig. Storbritanniens samtycke hade egentligen getts redan i mars 1915 mot ryskt löfte om en vidgad brittisk intressesfär i Persien.

Kriget mot Tyskland gick inte som beräknat. Den ryska armén hade usel ledning. Det var brist på ammunition och mat. Soldaterna gick i utslitna stövlar och uniformer. De välmående adliga officerarna var hatade.

Civilbefolkningen led nöd, mest i storstäderna. Gatorna präglades av demonstrationer, hungerkravaller och röda fanor. Oräkneliga politiska möten och kongresser hölls. I fabrikena agiterade vänsterpartiernas revolutionärer, det var politiska strejker och upplopp och val till sovjeter.

Priserna på matvaror steg och folket blev alltmer utarmat. Samtidigt skapades sagolika förmögenheter inom krigsindustrin och råvaruhandeln. Juvelerare intygade att de aldrig tidigare sålt så dyra smycken.

I rysk-japanska kriget 1905 hade Ryssland förlorat. Nederlaget följdes av ett misslyckat revolutionsförsök. Men de upproriska hade med sovjeterna trots allt förmått att skapa en användbar struktur för revolutionär samhällsmakt. Sovjet betyder råd.

Efter händelserna 1905 såg tsaren sig tvungen att nådigt tillåta ett ryskt parlament, riksduman. Där satt representanter för en lång rad partier från monarkister och liberaler till center och vänsterpartier. Tsaren hade dock sista ordet i avgörande frågor.

Riksdumans ordförande Rodzianko skrev 10 februari 1917 i sin sista ”underdåniga” rapport till tsaren att en revolution var nära förestående. Tsaren avvisade rapporten. Rodzianko blev irriterad:

— Jag har varnat Ers Majestät! Jag är övertygad om att inom mindre än tre veckor kommer det att blossa upp en revolution som sopar bort er från tronen, ni kommer inte att vara tsar längre.

— Varifrån har ni fatt det där, frågade tsaren.

— Från hela situationen som den har utvecklats sig!

— Nå, Gud kommer att...

— Gud kommer ingenting alls, revolutionen är oundviklig!

Kort tid därefter tvingades tsaren att avsäga sig tronen till förmån för sin bror Michail, som aldrig fick någon reell makt. En provisorisk parlamentarisk regering bildades som skulle utlysa val till en konstituerande församling för att utarbeta en ny författning.

Valet sköts sedan upp i en fåfäng förhoppning att den politiska vänstervridningen skulle minska. I stället ökade den mycket snabbt på grund av hunger och misär, ett resultat av den provisoriska regeringens illusioner om att kriget kunde vinnas. Folket däremot ville ha fred till varje pris.

Petrograds sovjet blev ett parallellt maktcentrum i huvudstaden. Socialistrevolutionärerna Tjcheidze och Kerenskij var sovjetens ledare tillsammans med mensjeviken Tsereteli med flera.

Kerenskij var samtidigt justitieminister i den provisoriska regeringen under ledning av furst Lvov. Monarkisten Gutjkov var krigsminister. Den borgerligt frisinnade Miljukov utrikesminister. Miljonären Teresjtjenko, utan erfarenhet som politiker, blev finansminister.

Den kaotiska regeringens ministrar byttes ofta. Efter två månader blev Kerenskij krigsminister och senare både regeringschef och överbefälhavare. 15 september 1917 blev Ryssland republik.

Den konstituerande församlingen som skulle skriva landets nya författning samlades slutligen men upplöstes av Lenins regering med motiveringen att den inte längre representerade befolkningen.

Mycket har skrivits om hur och varför den konstituerade församlingen avsattes. Lenin tog makten genom en kupp och den spirande parlamentariska demokratin begravdes, enligt en ofta återopad historieskrivning.

Det som verkligen hände var att majoriteten av befolkningen, de som ingen egendom hade att försvara, samlades kring de folkliga råden, sovjeterna. Under några månader 1917 valdes råden av tiotals miljoner som misstrodde de parlamentariska partierna. Sovjeternas parallella samhällsmakt växte hastigt.

Första sovjetkongressen hade hållits i juni 1917 i Petrograd. 820 delegater från sovjeter med över 25 000 medlemmar hade rösträtt. 268 från sovjeter med 10 000-25 000 medlemmar hade yttranderätt.

Kongressen representerade antagligen cirka 25 miljoner medlemmar! 600 socialistrevolutionärer och mensjeviker hade rösträtt mot 105 bolsjeviker, resten var partilösa och några borgerliga.

Andra sovjetkongressen ägde rum under revolutionen i slutet av oktober. Den hade vid öppnandet 670 delegater: 300 var bolsjeviker, 193 socialistrevolutionärer (SR), av vilka de flesta tillhörde vänsterfalangen och senare bildade eget parti, Vänster-SR. Mensjevikerna var drygt 80, hälften av dem hörde till vänstern i partiet.

Vid kongressens slut var antalet delegater cirka 900, varav 390 i bolsjevikdelegationen.

Under kongressen bytte en del sida åt vänster, av övertygelse eller opportunism. Andra var rådvilla och avvaktande.

Omsvängningen till revolutionärt flertal från juni till oktober berodde främst på att bolsjevikerna krävde fred. Alla andra partier ville fortsätta kriget ”till ett segerrikt slut”. I sin propaganda anklagade de bolsjevikerna för att vara i tyskarnas sold. Men befolkningen hatade kriget och hungern och gick till vänster i allt snabbare takt.

Majoriteten i den bolsjevikiska ledningen tvekade inför beslutet om uppror. Lenin fick använda hela sin övertalningsförmåga och obestridda auktoritet för att övertyga de försiktiga. Det var ju inget lätt beslut. Revolutionärer som misslyckas brukar bli avrättade!

Den 25 oktober tog rödgardister kontroll över telegraf, telefon, riksbank, järnvägsstationer, broar och andra strategiska knutpunkter i huvudstaden och andra storstäder. Provisoriska regeringens ministrar arresterades sent på kvällen i Vinterpalatset i Petrograd.

När besked kom den 26 oktober klockan två på morgonen att detta verkställts tog Lenin av sig sin mask och peruk och höll ett kort tal till Petrograds sovjet. Efteråt följde han med kamrat

Bontj-Brujevitj som bodde i närheten för att sova några timmar.

Natten före, när Lenin ännu var maskerad, sov han i ett rum i Smolnij tillsammans med revolutionens andra centralgestalt Trotskij, ordföranden i Petrograds sovjet och upprorets ledande organisatör. 1905 hade Trotskij varit den dåvarande första sovjetens ordförande.

26 oktober öppnades andra sovjetkongressen. Förslagen om fred och jord diskuterades och antogs enhälligt. Kongressen beslutade att bilda en revolutionär regering. Ministrarna kallades folkskommisariater. Regeringens namn var Folkkommisariernas råd.

Revolutionsregeringens första kungörelse var dekretet om fred. Det hälsades av stort jubel i den halvsvältande armén. Den andra kungörelsen var dekretet om jorden.

Godsägarnas äganderätt till jorden avskaffades omedelbart och utan ersättning. Böndernas skulder ströks. Godsen och all egendom hos kronan, klostren och kyrkan överlämnades till distriktssovjeterna och jordkommittéerna att fördelas bland jordbruksbefolkningen.

Drygt 150 miljoner hektar mark överlämnades till bönderna, en areal 35 gånger större än Danmark. Jordreformen gav dem rätten att bruka jorden, inte att sälja den. Jorden var samhällsägda via den revolutionära staten.

Regeringen blev oerhört populär på grund av besluten om fred, jord och arbetarkontroll över produktionen. Folkkommisarierna beslutade om lika rättigheter för alla folk i landet och om självbestämmanderätt för minoriteter. Finland, Polen och Ukraina beviljades rätten till självständighet.

Man beslutade att kvinnan rättsligt var mannens jämlike, om borgerlig vigsel som norm, om barnens rättigheter och kostnadsfri undervisning för alla. Rang, stånd, grader och titlar avskaffades. Kyrkan skiljdes från staten och skolan från kyrkan.

Tsarrysslands hemliga traktat och överenskommelser med andra imperialistiska stater offentliggjordes, vilket i berörda länder ansågs visa att ett förödande pöbelvälde härskade i Petrograd. Det bekräftades ytterligare när den nya regeringen egenmäktigt avskrev Tsar-Rysslands enorma utlandsskulder.

Utlänningar förklarades ha samma rättigheter som infödda medborgare och kunde utan särskilda formaliteter bli medborgare i landet. Enda villkoret var att de inte motarbetade revolutionen. Många socialister i världen reste till Ryssland och deltog med liv och själ i arbetet att bygga en socialistisk stat.

Tiden strax efter revolutionen präglades trots fattigdomen av väldig entusiasm och optimism och ett mycket omfattande stöd i befolkningen för de genomgripande förändringarna.

På den enorma ryska landsbygden plundrades under 1917 många godsägares hus och brändes av bönder som hatade sina herrar. Den medeltida livegenskapen hade upphävts 1861. Innan dess dömdes uppstudsiga livegna gärna års militärtjänst med förbud att besöka hembygden.

Bondebefolkningen, landets överväldigande majoritet, var till stor del rättslös även efter 1861. Inte förrän på senhösten 1917 bröts jordägarnas allmakt. Bondesovjeternas valda ledamöter kunde inte längre godtyckligt trakasseras eller arresteras och pryglas av lokala myndigheter.

Arméledningen vägrade erkänna den revolutionära regeringen och en mycket farlig situation uppstod. Lenin vände sig då direkt till soldaterna och förordade att regementena skulle förhandla på ort och ställe med tyskarna om vapenvila.

När soldaterna fick denna uppmaning hade revolutionen segrat bland fotfolket. Deras högsta önskan var att lämna leran och skyttegravarna. Vapenvila ingicks vid fronterna 5 december 1917.

Inte enbart generaler vägrade erkänna den revolutionära regeringen. Massor av tjänstemän i ministerier, banker, vid järnvägen, flod farten osv gick i strejk direkt efter revolutionen, liksom talrika lärare och många andra.

Socialistrevolutionärernas vänsterflygel samarbetade med bolsjevikerna. I december 1917 gick SR-vänstern i koalition med dem och tog plats i regeringen, vars auktoritet därmed stärktes på landsbygden där socialistrevolutionärerna hade störst inflytande.

Brödransonen som i november ökats till 300 gram om dagen skars åter ner till 200 gram. Regeringen gav order om razzior i alla privata förråd. Grupper av rödgardister och Östersjöflottans matrosor konfiskerade en hel del spannmål och undangömda livsmedel i källare och magasin i Petrograd och andra städer. Det hjälpte bara tillfälligt.

Livsmedel fanns. Skörden hade varit rätt normal. Bönderna behövde redskap, spik, fotogen, tyg, skor m.m. vilkas priser snabbt steg på grund av inflationen. De vägrade leverera spannmål till de fasta priser regeringen bestämt och misstrodde stämplade rekvisitioner som betalning.

Regeringen skickade ut beväpnade röda patruller för att tvinga fram spannmålsleveranser. Men bönderna var inte längre halvt livegna. Många som deserterat från armén hade tagit med vapen hem. De försvarade sig och sitt. Och arbetarklassen hungrade.

Bolsjevikerna var i allmänhet realister men i många skallar frodades samtidigt vänsterextrema idéer. Åtskilliga ansåg till exempel att pengar borde ersättas med statlig tilldelning av nödenheter och gladdes åt den förödande inflationen som raskt gjort rubeln värdelös.

Diskussioner om hur en demokratisk stat borde organiseras har pågått åtminstone sedan engelsmannen Thomas More 1516 gav ut Utopia: om en välordnad stat. I hans kommunistiska idealstat arbetade alla sex timmar om dagen och åt i gemensamma matsalar. Han betraktade pengar och handel som den främsta orsaken till dåtidens orättvisor.

Många andra ideologer genom seklerna har också hävdats att pengar och affärer orsakat allsköns elände, vilket förvisso är sant. Men att människor handlar och byter användbara saker de upptäckt eller tillverkat är ett beteende äldre än alla samhällen och civilisationer.

I början av 1918 ansåg Lenin att man skulle ”tvångsorganisera hela befolkningen i kooperativa sammanslutningar” för att kontrollera konsumtionen, vilket han upprepade flera gånger. Det var ett fullkomligt orealistiskt projekt.

Han och många andra såg handel som mer eller mindre suspekt. Mängder av debattartiklar i tidningar och tidskrifter förkunnade att varken handel eller pengar skulle förekomma i den nya staten.

I Staten och revolutionen (1917) skrev Lenin att ”alla medborgare förvandlas till löneanställda hos staten, vilken utgörs av de beväpnade arbetarna. Alla medborgare blir tjänstemän och arbetare hos ett enda, hela folket omfattande stats-’syndikat’ ”.

Folkkommisariernas misstro mot handel och vinst ledde småningom till ett enastående uppsving för byteshandeln. Stadsbor bytte till sig mat av bönderna mot varor och ägodelar av skiftande slag. Ett nytt ord kom i allas mun: ”säckbärare”.

Regeringen bekämpade säckbärarna med drastiska metoder, men det var en hopplös uppgift. Stadsbor behövde bröd, och bönder kom med mjöl, brödsäd, fläsk, ägg och annat. Folk från städerna, även bolsjevikerna, gav sig ut på landsbygden med bytesvaror. Miljoner säckbärare sörjde för att städernas invånare inte svalt ihjäl.

Regeringens anseende sjönk katastrofalt och makten var inte lika säker längre. Men ”...vi tillgriper inte och kommer inte, hoppas jag, att behöva tillgripa sådan terror som de franska

revolutionärerna, vilka giljotinerade värnlösa människor” förklarade Lenin.

I december 1917 bildades Tjekan, en politisk polis för att säkra proletariatets diktatur i den nya staten. Polacken Felix Dzerzjinskij blev folkkommissarie för säkerhetstjänsten och fick snart blodiga händer.

För att bryta motståndet på den ryska landsbygden satsade bolsjevikerna på fattigbönderna, majoriteten. De flesta av dem var tyvärr analfabeter och ganska okunniga. De mera välbärgade och skickliga jordbrukarna, kulakerna, trakasserades.

Motsättningarna hårdnade. Regeringens dogmatism i ekonomiska frågor ledde till väpnade konfrontationer. Den debattglada och mångsidiga floran av tidningar och tidskrifter, många av dem borgerliga, minskade snabbt. Kritiska åsikter blev farliga för både skribenter och redaktioner.

Bolsjevikerna var en del av den ryska socialdemokratin. De bytte namn till kommunister 1918. Trots hårt motstånd, allra mest från SR-vänstern i regeringen, drev Lenin igenom beslutet om separatfred med Tyskland.

Fredsavtalet skrevs under 3 mars 1918 av utrikesminister Trotskij i Brest-Litovsk. SR-vänstern protesterade häftigt och lämnade regeringen. Under sommaren gjorde de ett väpnat uppror som slogs ner. De ansåg då att Lenin och kommunisterna var förrädare både mot fosterlandet och revolutionen.

Motsättningarna ökade på den ryska landsbygden. Röda garden med det otacksamma uppdraget att skaffa brödsäd till städernas hungriga, anklagades av många bönder för Plundring. Revolterande generaler organiserade truppförband och eldstrider utbröt mellan vita och röda.

Trotskij fick uppdraget att organisera en röd Stora skaror av revolutionära soldater anmälde sig under fanorna. Den vita sidan fick hjälp av militärförband från 13 antisocialistiska stater. Huvudstaden flyttades till Moskva, en militärstrategiskt säkrare plats.

Den revolutionära staten var hårt trängd flera gånger under inbördeskriget men inte hotad till sin existens. Röda armén hade ett avsevärt större antal soldater som säkert var merahängivna än kontrarevolutionärerna.

Inbördeskriget skördade många fler offer bland civilbefolkningen än militärt. Folk dog av svält på många platser. Värst drabbades södra Ryssland öster om Volga där flera miljoner dog.

När Röda armén segrat 1921 upphävde regeringen det militanta ekonomiska rekvisitions-system som kallades krigskommunismen. Under stora fanfarer lanserade Lenin den Nya Ekonomiska Politiken, NEP.

Propagandan hamrade in budskapet om NEP med våldsamt energi. Det nya som förkunnades var helt enkelt att beskattad handel blev tillåten. Ett snabbt ekonomiskt uppsving blev resultatet. Tillvaron normaliserades.

Lenin med flera hade lärt sig en fruktansvärd ekonomisk läxa. Han erkände aldrig att NEP kunde införts 1918 och då möjligen frälst landet, eller imperiet, för det fortsatte att vara ett ryskt imperium, från inbördeskrigets grymma år.

Revolutionären Vladimir Iljitj Uljanov med täcknamnet Lenin är utan tvekan en världshistorisk gestalt. I augusti 1918 försökte socialistrevolutionären Fanny Kaplan mörda honom. Lenin sårades allvarligt av två kulor och återfick aldrig sin fulla kapacitet. Han dog 53 år gammal 1924.

Den landsflyktige Trotskij mördades i Mexiko 1940. Revolutionen i Mexiko 1910 var förra

århundradets första stora sociala uppror. Villa och Zapata var revolutionens framstående ledare. Bägge mördades.

Internationalen

Proletären tar ett steg framåt, två steg tillbaka

Martin Fahlgren

Internationalen 10/11 /2017

Detta är en kritik av ståndpunkter som framförs i artikeln *Oktoberrevolutionen 100 år ...* – se [Vänsterpress om Oktoberrevolutionen 1917](#)

I *Proletären* 3/11 intervjuas KP:s före ordförande Anders Carlsson (AC) om Ryska revolutionen.

Hans version är otvivelaktigt ett framsteg jämfört med den stalinistiska variant som r-arna tidigare stått för, baserad av SUKP(b):s historia från 1938. Men att AC är skolad i till stalinistiska traditionen (delvis även maoismen) framskyftar också.

Det ideologiska släktskapet med maoistiska föreställningar framgår bl a av hur han förklarar Sovjetunionens sammanbrott:

”Det ledde Sovjetunionen mot en byråkratisk degenerering vilket slutade med att delar av byråkratin omvandlade sig själva till kapitalister redan innan Sovjetunionen föll samman.”

Helt korrekt talas om en ”byråkratisk degenerering”, men att delar av byråkratin skulle blivit kapitalister innan sammanbrottet beläggs på intet sätt (han varken anger tidpunkt eller konkretiserar sitt påstående). Men i jämförelse med den absurda mao-stalinistiska ståndpunkten att kapitalismen återupprättades 1956 genom en kupp av Chrusjtjov så är det otvivelaktigt ett steg i rätt riktning.

Att AC har svårt att klippa av navelsträngen till stalinismen framgår extra tydligt i hans resonemang om ”socialismen i ett land”. Låt oss syna hur han resonerar:

”de [bolsjevikerna] föreställde sig inte att en revolution skulle överleva i Ryssland ensamt. Förut-

sättningen var att det skulle bli revolution i Västeuropa också. Först 1923-24 gav de upp hoppet om en sådan revolution och då började de fundera på vad de skulle göra. Det var då Stalin lanserade ”socialism i ett land”, vilket var en ren hädelse enligt den officiella teorin.”

Helt korrekt. Idén om ”socialism i ett land” var främmande för marxister tills Stalin (och Bucharin) förde fram teorin 1924. Här bör dock påpekas att Stalin lögnaktigt tillvitade Lenin denna antimarxistiska idé. Men så länge så bra. Sedan spårar AC ur:

” 'Socialism i ett land' framställs som en strid mellan Stalin och Trotskij om en teoretisk paroll. Men det var inte teori. Det var praktik, det var en nödvändighet. Vad skulle de annars göra? Lägga sig ned och dö? De fick bita i det sura äpplet och göra det som i teorin var omöjligt.”

Här påstår AC helt fräckt att det var nödvändigt att föra partiet och folket bakom ljuset genom att en lansera en *lögnaktig* teori om ”socialism i ett land”, eftersom man annars skulle ha varit tvungen att ”lägga sig ned och dö”. Detta en variant av de demagogiska argument som Stalin använde sig av i debatten mot vänsteroppositionen under åren 1924-1927.

De som avvisade idén om ”socialism i ett land” gjorde det inte därför att de ville ge upp, utan därför att teorin var falsk och skulle leda till en felaktig politik. Teori ska baseras på verkligheten och fungera som *vägledning* för politiken, inte tvärtom som ideologiska dimridåer för att legitimera den förda politiken.

Och AC:s argumentation blir ännu ihåligare om man betänker att vänsteroppositionen (Trotskij m fl) under 1920-talets andra hälft betydligt mer än Stalin & Co betonade vikten av ekonomisk utveckling, av att gynna kollektivisering av jordbruket m m. Det är ingen tillfällighet att när Stalin 1929 påbörjade tvångskollektiviseringen och den snabba industrialiseringen så beskyldes han av högern inom bolsjevikpartiet för att ha antagit Trotskijs program. Detta var givetvis felaktigt – oppositionen hade aldrig förespråkat sådana metoder som Stalin nu tillgrip. Men å andra sidan fanns ett element av sanning i det att vänsteroppositionen tidigt hade argumenterat för accelererad industrialisering och kollektivisering (med ekonomiska stimulanser, inte tvång).

Detta borde AC känna till, men han föredrar att glömma det.

Lästips

E H Carr: [Debatten om ”socialism i ett land”](#)

En intressant diskussion om varför Stalin lanserade teorin om socialism i ett land, hans bevekelsegrunder m m förs av Isaac Deutscher i hans [Stalin](#)-biografi, se sid 167-174.

Till försvar för Oktober

Hampus Byström

Internationalen 10/10 /2017

Oktoberrevolutionen fyller 100 år idag. Till skillnad från vad många hävdar så tror jag inte att den värld som föddes då är död och begravnen, barnlös och utan principfasta arvingar. Antagligen så oroar sig kapitalismens försvarare för samma sak, med tanke på tonläget som de likt en andfådd operabaron med högt blodtryck frammanar för att besjunga bolsjevismens illdåd.

Varje människa begåvad med etisk eftertanke måste naturligtvis ställa sig frågan vad för grymt och missbildat barn som faktiskt föddes för 100 år sen. Var det alltid så att revolutionen förutsatte massiva fångläger, avrättningar och chauvinism? Stridsvagnar och militärparader istället för – som socialismen alltid förordat – mänsklighetens gemensamma befrielse och var och ens fulla potential förverkligad? Till och med de framsteg för världens befolkning som den statsbärande kommunismen ofta bar med sig tycks tvivelaktiga i det blodbad och politisk repression som ofta medföljde. Gick det inte att nå en mellanväg? Var den våldsamma och kraftiga revolutionära rörelse som svepte över jorden ett villkor för att kapitalisterna ens kom-

promissade från första början? Med tanke på den internationella arbetarklassens avtagande makt de senaste decennierna är det inte en orimlig fråga att ställa. Eric Hobsbawm hävdade alltid det, att den starka socialdemokratin och den starka leninismen var en tvillingfödsel.

Jag tillhör inte de anarkister som tror att bara deras falang suttit i förarsätet så skulle allt gått demokratiskt och ordnat till, men jag delar Victor Serges diagnos – revolutionen innehöll auktoritetens bakterieflora, men precis som bakterier och organismer utvecklas olika i olika temperaturer och biotoper så kunde revolutionen ha haft en annan utgång. Jag är inte determinist på det sättet. Det materiella ställer upp villkor och ramar, något som människorna i sitt handlande sen måste utgå ifrån; det finns val, det finns påverkansmöjligheter, det finns politik och klasskamp.

Revolutionen innehöll auktoritära bakterier, ja, men den innehöll så mycket mer - hoppet om befrielse, folket och arbetarklassens suveränitet över maktgalna furstar, folkflertalets autonomi och självstyre. De liberaler som bara avfärdar bolsjevismen gör det löjligt enkelt för sig – ni bevisar inget annat än er egen rädsla och auktoritära opinions-tuktande. Man måste tycka att bolsjevismen bara var ondskefull, för att annars kanske liberalismens löften och skick ser tomma ut i jämförelse. Men det är inte seriöst.

Jag är beredd att diskutera övergreppen och diktaturen med den som både kan något om revolutionen och tar dess hoppgivande krafter världen över på allvar. Det fanns en anledning till att så många miljoner världen över började röra på sig under kommunismens fana, och ni visar inte på något annat än ert cyniska människoförakt och syn på människan om ni tror att det bara var förvillande manipulation av karismatiska diktatorer och demagoger.

När massan rör på sig så finns det lika många risker som sandkorn på jorden, men det är ett absolut villkor för verklig demokrati, för verklig frihet. Den risken är jag alltid beredd att ta, och jag vet var jag står när massan i frihetstörst och längtan efter materiell säkerhet börjar röra på sig.

Leve oktoberrevolutionen och den anda som förverkligade den!

Offensiv

Finland: "Generalstrejken antog karaktären av revolution"

Anton Lindbäck

Offensiv 8/11 2017

Den socialistiska oktoberrevolutionen i Ryssland fick ett entusiastiskt mottagande från arbetare och förtryckta runt om i världen. Inte minst i angränsande Finland, som sedan 1809 hade varit under rysk överhöghet – ett storfurstendöme i tsarens rike, som bolsjevikerna benämnde som "nationernas fängelse". En vecka efter oktoberrevolutionen, i början av november enligt dagens kalender, inledde arbetarrörelsen i Finland en generalstrejk och under några dagar hade arbetarna makten i stora delar av landet.

Generalstrejken i Finland från den 14 till den 19 november var en mäktig styrkeuppvisning och den inhemska borgarklassen, som redan levde i skräck efter oktoberrevolutionen, blev allt mer skärrad. Men att generalstrejken avbröts på randen till ett revolutionärt genombrott gav den försvagade överheten tid att återhämta sig och förbereda sin hämnd.

Klasskriget, det finska inbördeskriget från slutet av januari till maj 1918, var en direkt följd av borgarklassens rädsla för att oktoberrevolutionen i Ryssland skulle följas av en socialistisk revolution även i Finland. De vita, kontrarevolutionära styrkorna, med stöd av den tyska imperialismen som sände vapen och 10 000 soldater, besegrade den finska revolutionen 1917-18. De vitas terror för att de "röda skulle förvandlas till en pariakast" under och efter

inbördeskriget gav ett fasansfullt exempel på hur långt reaktionen är beredd att gå. Våldets och terrorns omfattning kan bara jämföras med det massmord som ändade Pariskommunen 1871 då uppemot 30 000 människor dödades.

Den ryska revolutionen födde masskamp världen över – Finland var inget undantag. Här en jättemarsch i Helsinki.

I Finland 1918 dödades 30 000 arbetare, varav 10 000 avrättades under och veckorna efter att stridigheterna hade avslutats. 13 000 dog i de koncentrationsliknande fångläger som sattes upp efter inbördeskriget. 80 000, närmare tre procent av landets befolkning, fängslades.

Det som hände i Finland för drygt 100 år sedan gav också en skrämmande bild av vad som skulle ha skett i Ryssland och de andra nybildade sovjetrepublikerna om de vita, kontra-revolutionära trupperna med stöd av 21 utländska arméer hade segrat i det inbördeskrig man startade mot oktoberrevolutionen år 1918.

Kontrarevolutionens besinningslösa raseri år 1918 markerade kulmen på en revolutionär kris som hade uppstått i Finland omedelbart efter februarirevolutionen och tsarens fall i Ryssland i mars 1917. Den dramatiska händelseutvecklingen i Finland 1917-18 är en historia fylld av dyrköpta lärdomar som kan sammanfattas med slutsatsen att den socialistiska revolutionen behöver ett parti och ledarskap för att segra.

Sedan år 1809 hade Finland varit under rysk överhöghet – ett storfurstendöme i det ryska tsarimperiet. I både Ryssland och Finland blev 1900-talets första år en tid av organisering och kamp. År 1899 hade Finlands arbetareparti bildats, som sedan bytte namn till Finlands socialdemokratiska parti (SDP) år 1903. SDP blev tidigt ett massparti.

Det fanns en ömsesidig påverkan mellan kampen i tsarens Ryssland och Finland.

Den ryska revolutionen 1905, då massorna reste sig mot tsaren, blev startskottet för omfattande kamp i Finland för demokrati, nationellt självbestämmande och sociala förbättringar.

”Den 13 april 1905 demonstrerade 11 000 Helsingforsarbetare för allmän rösträtt. Det var den

dittills största demonstrationen i Finlands historia. Avslutningsmötet samlade 35 000 deltagare” (Finlands röda garden av Carsten Palmær och Raimo Mankinen).

I slutet av oktober och början av november 1905 inledde Finlands arbetare en storstrejk för att pressa tsaren till eftergifter. Även landets inhemska välbärgade anslöt sig, men klassplittningen var tydlig. Det var Finlands arbetare och fattiga på landsbygden som gick i bräschen i kampen för självständighet och demokrati. De inhemska borgarna, de som ägde industrierna och jorden, tenderade gång på gång att förenas med den ryska tsarregimen mot massorna. Under storstrejken och i den efterföljande strejkvågen 1906 blev arbetarna tvungna att bilda sina egna försvarsstyrkor, garden. Även de finska borgarna och stora jordägarna beväpnade sig och bildade så kallade skyddskårer som också skulle angripa arbetarkampen.

”Under åren 1906-07 grundade man (borgarna) skyddskårer i syfte att kväva vänsterns revolutionära strävanden. Skyddskårerna och den kejsrerliga regeringen i Ryssland var sålunda ute i samma ärenden” (Finland 1917-20, del I).

Till följd av den revolutionära kampen i Finland och Ryssland 1905 och 1906 tvingades tsarens regim att göra eftergifter. För Finlands del innebar det att den gamla ståndsriksdagen avskaffades och ersattes av den nya lantdagen – riksdagen – där de 200 ledamöterna skulle väljas i allmänna och lika val. Finland blev därmed det första landet i Europa där även kvinnor fick rösträtt och första landet i världen där kvinnor hade rätt att ställa upp i val. Den finska lantdagen var den tidens mest demokratiska parlament. ”Fruktan för arbetarnas missnöje och reaktionen i Ryssland gjorde att inte ens de konservativa vågade bromsa reformen” (Finland 1917-20, del 1).

År 1905 och 1906 blev också år av snabb organisering, och inflödet av nya medlemmar bidrog till att vrida arbetarrörelsen till vänster. Flera av de personer som skulle spela en tongivande roll i den finska revolutionen 1917-18 – O. W. Kuusinen, Kullervo Manner, Edvard Gylling, Yrjö Sirola med flera, anslöt sig till SDP 1905.

Arbetarnas fruktan för väpnade angrepp mot kampen visade sig vara befogad när ett borgerligt garde gick till angrepp mot strejkande arbetare på Hagnäs torg i Helsingfors i augusti 1906. Efter det blev borgarnas skyddskårer i arbetarnas ögon ”slaktargarden”.

Det första fria valet 1907 blev en enorm framgång för Finlands socialdemokratiska parti som vid kongressen året innan hade tagit flera kliv vänsterut och antagit en programförklaring som förenade den sociala kampen med kampen för nationellt självbestämmande. Socialdemokraterna blev valets största parti och fick 80 platser av lantdagens 200. Med förfäran fick både tsaren och de inhemska borgarna konstatera att socialdemokraterna och arbetarrörelsen hade tillkämpat sig en väldig styrkeposition.

SDP:s växande styrka speglades också av en mycket snabb medlemstillväxt. ”Vid slutet av 1906 stod de organiserade arbetarna starkare än någonsin. 1904 hade det socialdemokratiska partiet 16 600 medlemmar och 1906 drygt 85 000” (Finlands röda garden).

Åtminstone i förhållande till antalet invånare var Finlands arbetarrörelse vid denna tid världens starkaste. Det demokratiska genombrottet och ökade självstyre som massorna hade vunnit skulle dock inte bli bestående. När den revolutionära vågen ebbade ut kunde tsarismen på nytt konsolidera sin totalitära makt. Lantdagen upplöstes ständigt och Finland utsattes för flera förryskningskampanjer.

Gång på gång släcktes hoppet om genomgripande sociala förbättringar och inte minst ett slut på torparnas påtvingade arrendeförhållande till jordägarna samt lantarbetarnas svåra situation. Det var bland annat genom sin kamp för hundratusentals torparens och lantarbetarens rätt som den tidiga socialdemokratin byggdes, vilket skildras på ett mäterligt sätt i Väinö Linnas

trilogi Högt bland Saarijärvis moar, Upp trälar och Söner av ett folk.

Inom den finska arbetarrörelsen hade inte heller byråkrati och ensidig parlamentarism fått samma fotfäste som i exempelvis den svenska arbetarrörelsen, som också var stark och hade enorm tyngd i samhället redan innan revolutionsåren 1917 och 1918. Det fanns ingen kår av parlamentsledamöter och fackliga ombudsmän i Finland som tenderade fjärma sig från medlemmarnas villkor och se sig som medlare i klasskampen.

Finland var visserligen först med allmän och lika rösträtt, men parlamentet stängdes gång på gång och självstyret stannade på papperet. Den kommunala rösträtten var ännu starkt begränsad och det tillsammans med att arbetarrörelsen i Finland tvingades konfrontera både tsarismen och den inhemska kapital- och godsägarklassens motstånd gjorde att den starka kamptradition man hade etablerat 1905-06 hölls vid liv även när vinden vände efter 1907 och aktiviteten gick ned.

Första världskrigets utbrott 1914 innebar för Finlands del ett ökat förtryck med strejkförbud och att allt fler ryska trupper stationerades i landet. Finland lydde i praktiken under en rysk militärdiktatur.

Arbetare i Åbo på marsch till kommunhuset, som de senare tog makten över.

Finska arbetare slapp dock att bli inkallade, men de överklassöner som tjänstgjorde som officerare i den ryska armén deltog entusiastiskt i den ryska imperialismens krig. En av dessa

finska officerare var Gustaf Mannerheim som sedan skulle bli de vita gardenas överbefälhavare och chefsbödel.

Tsarens upprustningar och byggprojekt i Finland för att försvåra en tysk invasion gav under krigets första år upphov till en högkonjunktur och fortsatt industrialisering. Men samtidigt med krigskonjunkturen ökade varubristen och priserna steg. Särskilt djup blev livsmedelskrisen i de stora städerna. År 1917 var krigskonjunkturen över och tiotusentals arbetare kastades ut i arbetslöshet.

I valet 1916 vann Socialdemokraterna en historisk valseger och fick egen majoritet – 103 platser – i lantdagen, men det skulle dröja innan den på tsarens order stängda lantdagen skulle öppnas igen.

Först med februarirevolutionen (i mars enligt dagens kalender) i Ryssland 1917 kom lantdagen att mötas, och dess socialistiska majoritet skulle bli ett direkt hot mot såväl Finlands kapitalister och storbönder som med tiden mot den provisoriska regering som bildades i Ryssland efter februarirevolutionen. Denna fick först ett varmt välkomnande i Finland av arbetarna och landsbygdens fattiga som jublande förenade sig med de revolterande ryska soldaterna i Finland.

Tsarens fall öppnade för en offensiv från Finlands arbetare för att ta igen vad man hade förlorat under krigsåren samt för 8-timmars arbetsdag och kommunal rösträtt.

Den nya provisoriska regeringen i Ryssland, som borgarna idag hyllar som ”demokratisk”, insisterade dock på att en samlingsregering skulle bildas i Finland och att lantdagen skulle förbli en icke-suverän församling. Den provisoriska regeringens storryska hållning och vilja att fortsätta kriget innebar att den snabbt kom i konflikt med såväl massorna i Finland som i Ryssland.

Den provisoriska regeringens partier var bara beredda att ge Finland starkt begränsad och villkorad autonomi. I Ryssland var det endast bolsjevikerna som gav fullt stöd till Finlands rätt till självbestämmande, inkluderat rätten att bilda en egen stat. Ledningen för de finska socialdemokraterna gick trots det omfattande interna motståndet mot ”ministersocialismen” till sist med på att ingå i en samlingsregering. Den regering som bildades, som kallades senaten, bestod av hälften borgare och hälften socialdemokrater, men på borgarnas sida fanns också den ryske generalguvernören med utslagsröst. Samlingsregeringen var alltså en borgerlig regering, trots SDP:s majoritet i lantdagen.

Senvåren 1917 blev en tid av strejker för 8 timmars arbetsdag och kollektivavtal samt lokala generalstrejker för kommunal rösträtt. Först ut var metallarbetarna som gick ut i strejk i april och beslöt att från och med nu jobba bara 8 timmar.

”När arbetarna på många platser beslöt att tillämpa åttatimmarsdagen hade borgarna ingenting att sätta emot. Den finländska militären hade upplösts av tsaren 1901 och det hatade gendarmeriet hade upplösts efter mars(februari)revolutionen. Borgarna stod utan både polis och militär och i till exempel Helsingfors tvingades stadsfullmäktige förklara åttatimmarsdagen genomförd lokalt” (Finlands röda garden).

Det jäste också på landsbygden – torparna och lantarbetarna inledde en offensiv för sänkt arbetstid.

Genom lokala generalstrejker vann arbetarna representation i de kommunala församlingarna. En borgerlig minister menade att det nu inte längre handlade om normala strejker, utan ”om ett uppror” och den stora borgerliga tidningen *Helsingin Sanomat* skrev förskräckt att massorna på ”egenmäktigt sätt börjat förändra förhållandena”.

Det var en tid av organisering och kamp. I slutet av 1917 hade Socialdemokraterna 120 000 medlemmar, en otrolig siffra, och finska LO 160 000 medlemmar. De nya medlemmarna tenderade vara mer till vänster, och det började växa fram en otålig opposition mot ledningens samarbetsvilja.

Arbetarrörelsen och de borgerliga utkämpade också en avgörande strid om vilken klass som skulle formera den nya statsmakten efter tsardömets fall. Det fanns ingen polis eller inhemsk armé. I städerna kom arbetarnas milis att bli den nya polisen och borgarna skyndade att bilda skyddskårer som skulle skydda deras klassintressen.

Striden om hur den nya statsmakten skulle byggas och av vilken klass ledde oundvikligen till att klasskampen tenderade att bli allt mer oförsonlig utan utrymme för kompromisser.

Den finska borgarklassen hade också en allierad i den tyska imperialismen, som strävade efter att expandera österut och som planerade att ta kontrollen över Finland som ett led i krigsföringen mot Ryssland. Den tyska imperialismen försökte givetvis dölja sina erövringsplaner bakom fraser om att man stödde Finlands självständighetssträvanden. Det var tomma löften, men de finska borgarna var nöjda eftersom de nu kunde räkna med militärt stöd från kejsaren i Tyskland i bygget av sin armé mot Finlands arbetare.

Till de nya vapenleveranserna och stödet som Tyskland skulle bidra med ska också läggas att det sedan några år tillbaka fanns en finsk jägarbataljon, som utbildats i Tyskland, och som stred i kejsarens krig mot Ryssland. Omkring 1 000 man ur denna jägarbataljon kom, efter att de som misstänktes hysa vänstersympatier hade rensats ut, i början av 1918 att sändas tillbaka till Finland för att ingå i den kontrarevolutionära vita armén.

Jämsides med att den revolutionära krisen skärptes i Finland växte bolsjevikernas inflytande i Ryssland och bland de ryska soldaterna i ett Finland som inte för inte kallades för den ryska revolutionens röda flank.

Socialdemokraternas konferens i juni 1917 gästades av ryska revolutionärer, både bolsjevikerna och högersocialdemokratiska mensjevikerna. Bolsjevikerna representerades av Alexandra Kollontaj som ”på Lenins uppdrag ställde sig bakom kravet på omedelbar finsk självständighet, samtidigt som hon kritiserade den ryska provisoriska regeringen för att förtrycka små nationer och folk. Gensvaret på hennes tal blev stort från många av delegaterna. Betydligt mindre entusiasm väckte mensjeviken Lydia Cederbaum som i sitt tal menade att frågan om Finlands självständighet istället borde avgöras av en kommande rysk nationalförsamling”, skriver Tobias Berglund och Niclas Sennerteg i den nyligen utkomna boken Finska inbördeskriget, som kommer att recenseras i kommande nummer av Offensiv.

Vid samma konferens fattades beslut om att SDP skulle gå med i Zimmerwaldrörelsen som förenade de socialdemokratiska partier och aktivister som efter Socialistinternationalens kollaps vid första världskrigets utbrott 1914 reste den socialistiska, internationalistiska fanan mot kriget.

Tyvärre låter författarna till Finska inbördeskriget sin skildring av Ryssland och Finland i juli 1917 återupprepa den officiella historieskrivningens lögner. Julidagarna i Ryssland, som föregåtts av Kerenskijregeringens förödande nya krigsoffensiv, beskrivs exempelvis som ”Lenins misslyckade kupp i Petrograd”, och ”Maktlagen” (suveränitetsförklaringen från den SDP-dominerade lantdagen i juli) reduceras till ”debaclet i skuggan av bolsjevikernas första misslyckade kuppöversök”.

Julidagarna var lika lite som Oktoberrevolutionen ”en kupp”. Julidagarna gav besked om att bolsjevikerna hade majoritet bland arbetarna i Petrograd och andra städer, och för den delen också en majoritet bland de ryska truppernas sovjetar i Finland. Men bolsjevikerna var

medvetna om att det inte räckte för att de förtryckta skulle kunna gripa och behålla makten. Det återstod att vinna över även landsbygdens massor och de arbetare som ännu var beredda att följa mensjevikerna och socialrevolutionärerna.

Trotskij skriver i sin *Ryska revolutionens historia II*: ”Arbetarna och soldaterna skulle under bolsjevikernas ledning ha erövrat makten – men bara för att bana väg för det efterföljande skeppsbrottet för revolutionen. Frågan om makten i nationell skala skulle inte ha avgjorts, som fallet var i februari, genom en seger i Petrograd”.

Att beskriva Julidagarna som en ”bolsjevikernas misslyckade kupp” är ett skamligt brott mot sanningen och historien som endast tjänar till att ursäkta den repression som Kerenskij's provisoriska regering inledde mot bolsjevikerna, Rysslands och Finlands kämpande arbetare. Kerenskij's regering, en regering av mensjeviker och socialistrevolutionärer, arresterade Trotskij och andra bolsjevikledare. Lenin tvingades fly. Med hjälp av den borgerliga pressen inleddes en enorm förtalskampanj mot bolsjevikerna med syfte att förhindra en socialistisk revolution.

Julidagarna i Ryssland och den efterföljande repressionen mot bolsjevikerna satte även omedelbara och tydliga avtryck på utvecklingen i Finland. I juli röstade lantdagens majoritet för den så kallade ”Maktlagen”, en suveränitetsförklaring som ger makten till den finska riksdagen i alla frågor utom utrikes- och försvarspolitik. I samma vecka beslutade lantdagen att införa en lag om 8-timmars arbetsdag och kommunal rösträtt. Men den provisoriska regeringen i Ryssland ställde sig helt avvisande till lantdagens suveränitetsförklaring och gav på nytt ett vittnesmål om sin fientliga inställning till Finlands krav på nationellt självbestämmande.

Denna regering, som borgare beskriver som ”demokratisk”, stod beredd att svara ”Maktlagen” med att införa militärstyre i Finland. Nya trupper skickades också till Finland för att ersätta de som Kerenskij-regeringen ansåg som ”opålitliga” och under bolsjevikernas inflytande. Men även dessa nya trupper skulle snabbt stödja bolsjevikerna och därmed inte bli det instrument för repressionen som Kerenskij hoppades på.

De finska borgarna arbetade i tandem med Kerenskijregeringen. Det var också på inrådan av Finlands kapitalister som den provisoriska regeringen upplöste lantdagen och lät utlysa nyval i oktober. Tillsammans med den provisoriska regeringens högste representant i Finland, generalguvernör Stahovitj, röstade senaten för att upplösa lantdagen och upphäva maktlagen, vilket också stoppade införandet av 8-timmars arbetsdag och allmän och lika rösträtt till kommunerna.

”Nu kan vi äntligen få ett slut på socialisternas intriger med bolsjevikerna”, sa K J Ståhlberg, det borgerliga Ungfinska partiets ledare, efteråt. Ståhlberg blev efter inbördeskriget Finlands förste president.

”Maktlagen” fick ett enormt gensvar i Finland. En bild av det hopp som tändes ges i Väinö Linna Upp trälar: ”Nu hade frigörelsen kommit. Det var möten hela tiden. Med hurrarop och sång: ’Leve åttatimmars arbetstidslagen’, ’leve kommunal rösträtt’. Men de allra kraftigaste ropen skallade när man hurrade för maktlagen: ’Leve maktlagen. Nu är vi alla kejsare’”. Men efter att de finska borgarna och den provisoriska regeringen förenats mot ”Maktlagen” och demokratin tvingades man hålla ett möte som talaren inleder med:

– Kamrater, Ännu en gång måste jag meddela er att vi har blivit bedragna igen. De borgerliga senatorerna har tillsammans med generalguvernören promulgerat (godkänt) upplösningsmanifestet. Än en gång har Finlands folk fått bevittna hur dess länsberrar sålt sitt land för rätten att hålla slavar.

Lantdagens socialdemokratiska majoritet vägrade dock att underordna sig den provisoriska regeringens och borgarnas diktat. Inga socialdemokrater var med i den marionett-regering/senat som bildades efter att lantdagen upplöstes och som fungerade som en expeditionsminister till nyvalet i oktober, som var utlyst för att få bort den socialdemokratiska majoriteten och ge den enade borgerliga fronten en chans att mobilisera inför valet.

Under hösten skärptes läget på alla fronter. Livsmedelsbristen tilltog och kampen om vilken klass den nya staten ska vila på blev allt mer tillspetsad. Under 1917 genomfördes omkring 500 strejker och ur dessa bittra strider växte arbetargardena på nytt fram, särskilt i de industrialiserade områdena i södra Finland.

De borgerligas skyddskårer var poliskårer som skulle skydda storbönder och kapitalister samt om så krävdes angripa exempelvis strejker. Det gjordes redan 1906-07 och det återupprepades 1917, första gången i juli då beväpnade jordägare öppnade eld mot strejkande.

Ibland var skyddskårer påstådda brandkårer eller ordningsgarden. Men oavsett namn skulle de bli stommen till den kontrarevolutionära armén. De borgerliga garderna var till en början betydligt fler än arbetarnas. Efter att mer än hundra skyddskårer bildats i både augusti och september 1917 fanns borgerliga skyddskårer i åtminstone två tredjedelar av landets samtliga kommuner.

Valet i oktober resulterade i att Socialdemokraterna förlorade sin majoritet, trots att man fick drygt 60 000 fler röster än 1916. Socialdemokraterna, som förklarade valet olagligt efter att lantdagen upplöstes, men som ändå deltog, hade också att brottas med att många arbetare och fattiga på landsbygden började tycka att det inte lönade sig att rösta; att det krävdes mer än parlamentsplatser för att vinna social och nationell befrielse.

Av de 92 i SDP som hade valts in i lantdagen fanns bara en kvar – resten var utrensade av den borgerliga kontrarevolutionen.

Eller som Victor Serge påpekar i sin bok *Year One of the Russian Revolution*: ”Lika lite som det finska proletariatet knappast skulle finna sig i detta valnederlag, kunde den finska borgarklassen vara nöjd med en så osäker ’seger’. Frågan måste avgöras utanför parlamentet.

Borgarklassen hade sedan länge förutsett denna utgång och gjorde samvetsgranna förberedelser för ett inbördeskrig. Det var en kraftmätning som det finska socialdemokratiska partiet, som under 20 år hade formats efter den tyska socialdemokratins modell, hade hoppats undvika.”

Den nya lantdagen och den borgerliga senaten/regeringen var oförmögen och ointresserad av att lösa några sociala problem, utan fokus var på att försöka konsolidera en borgerlig statsmakt. Det i sin tur ledde oundvikligen till en skärpning av den revolutionära krisen och upptrappade borgerliga angrepp mot arbetarna och deras organisationer.

Valet följdes av en skärpning av klasskampen och radikaliserings – samhället och arbetarrörelsen vreds till vänster. I oktober började arbetarrörelsen på allvar ta sig an uppgiften att bilda arbetargarden, som svar på skyddskårens växande antal och den vita armé som var under uppbyggnad. Men det skedde inte på ett samordnat och målmedvetet sätt och inte som en del av medveten politisk strävan, som ett led i förberedelserna för ett revolutionärt socialistiskt genombrott.

Att borgarklassen under hösten 1917 började förbereda sig för att i blod krossa arbetarrörelsen återspeglas inte minst i att kapitalisterna var beredda att finansiera ett massivt program för en militär upprustning av skyddskårens.

Den 3 oktober hölls ett möte i Helsingfors mellan Finlands storkapitalister och bankirer och den blivande staben för den vita armén, där det sades att landet bara kan räddas av väpnade trupper. Storfinanserna lovade omedelbart ett miljonlån för inköp av vapen, som regeringen lovade betala med skattemedel så fort man hade besekrat arbetarklassen. Samma månad började vapen från Tyskland att anlända till de kontrarevolutionära styrkorna.

Oktoberrevolutionen 1917 vred den finska arbetarrörelsen snabbt åt vänster, åtminstone dess gräsrotter, och delar av ledningen såg oktoberrevolutionen som ett exempel som omedelbart borde följas och ville inleda en kamp om makten.

Högern inom Socialdemokraterna och den ständigt vacklande mitten motsatte sig ett revolutionärt uppror med ursäkten att tiden inte var mogen, vilket var rakt igenom felaktigt, eller med hänvisning till att ”man kanske inte segrar”. Men i november 1917 var tiden mer än mogen, och för att genomföra även det relativt modesta ”Vi kräver”-programmets krav på sociala reformer, att den beslutade 8-timmarsdagen och kommunal rösträtt skulle träda i kraft, för åtgärder mot livsmedelsbristen och avvapning av de borgerliga skyddskårens, som arbetarrörelsen lagt fram den 8 november skulle ha krävt ett revolutionärt maktövertagande. Oktoberrevolutionens påverkan återspeglas också i LO- och SDP-ledningarna. I det gemensamma Arbetarnas revolutionära centralråd de bildat stödde en av tre ledamöter kravet på revolutionärt övertagande, och LO krävde en revolution om inte lantdagen godtog ”Vi kräver”-programmet. Den generalstrejk som ledningen enades om att utlysa fick därmed från första början inte karaktären av en kamp om makten, utan begränsades till en styrkedemonstration. Det skulle visa sig vara ödesdigert beslut som också klöv arbetarrörelsen, även om vänstern väjde för att utmana högern och centern. Denna falska strävan efter enhet låter därmed den flygel inom arbetarrörelsen som är främmande för revolutionen att sätta tonen.

Den generalstrejk som LO och Socialdemokraterna beslutade sig för istället för en revolutionär kamp om makten reducerades därför till en styrkeuppvisning. Under generalstrejken som inleddes den 14 oktober, vilket LO-kongressen hade fattat beslut om dagarna innan, tog ändå arbetarna i praktiken över stora delar av Finland. Vid den här tidpunkten hade kontrarevolutionen ännu inte byggt upp någon militär överlägsenhet. Borgarklassen var paralyserad och förvirrad. De skyddskårens som fanns hade kunnat avväpnas.

Men strejkens framgång skrämde även högern inom arbetarrörelsen, som snabbt ville avsluta

strejken och helst av allt hitta vägar tillbaka till parlamentarism och ett samarbete med borgarna. Tyvärr fanns det ingen alternativ ledning som kunde ta sig an den akuta uppgiften att konsolidera den makt som arbetarna hade erövat under generalstrejkens fem dagar. ”Generalstrejken är slut – revolutionen fortsätter”. Under den parollen avslutades strejken och för att ändå ge sken av att man var beredda att fortsätta kampen restes också löftet om att arbeta för att bilda en röd senat/regering i lantdagen. Det sistnämnda – en ”röd senat” – som skulle kunna bildas med parlamentet som grund var ett önsketänkande, men parollen rymde också högersocialdemokraternas förhoppning om att kunna bilda en ny samlingsregering med den härskande klassens politiska representanter.

Men borgarna hade inget intresse av att samregera med högersocialdemokraterna som man ansåg inte längre kunde kontrollera arbetarna och särskilt inte arbetarrörelsens väpnade garden. Borgarna använde istället sin majoritet i lantdagen för att avancera kontrarevolutionen och formera en vit armé, vilket oundvikligen ledde till att den borgerliga senaten/regeringen under statsminister P. E. Svinhufvuds ledning blev allt mer auktoritär, vilket även den officiella historieskrivningen erkänner.

”I praktiken överfördes den högsta makten med utnämmande av Svinhufvuds senat (den 15 november 1917) från riksdagen till senaten, vilket var en bitter förlust för SDP. De borgerliga fick nytt självförtroende i och med att storstrejken upphörde och detta självförtroende gjorde att de borgerliga höll leden”, skriver Finlands riksdag på sin hemsida.

Under storstrejken skyndade sig lantdagen och senaten att införa 8-timmarsdagen och allmän rösträtt i kommunala val, och man antog även en egen maktlag. Detta för att om möjligt minska storstrejkens mobilisering, men det misslyckades man med. Storstrejken var en enorm framgång och även ledningen smittades av de växande revolutionära stämningarna. Kravet på att arbetarna skulle ta makten diskuterades i det revolutionära centralrådet den 16 november. Det fick först majoritet, men efter påtryckningar från högern avslogs det i en ny omröstning med en rösts övervikt. Bara några dagar senare beslutade samma församling, med knapp majoritet, att avsluta strejken.

Storstrejken avslutades efter att en majoritet av partiets ledamöter hade sagt nej till att bilda en ny arbetarregering på grundval av strejkkommittéerna och det arbetarstyre som hade börjat etableras lokalt. Arbetarna hade makten, men ledningens beslut innebar att den borgerliga makten fick tid till återhämtning och beväpning. Det var förödande i en tid av hotande inbördeskrig.

Kritiken var också utbredd mot att storstrejken hade avslutats innan den riktigt hade hunnit börja och att ledningen slog till reträtt när förutsättningarna för ett revolutionärt genombrott var som störst. Ledningen ”gav order om reträtt i det ögonblick då arbetarna tycktes närma sig segern”, menade med rätta kritiska arbetare i Åbo.

Till och med borgerliga historieskrivare tvingas erkänna detta. ”Strejken föll väl ut och antog nästan karaktären av en revolution, trots att ingen egentligen ledde händelserna. På många håll tog strejkkommittéerna över makten, arbetet upphörde i synnerhet på industriorter och arbetargardenas makt tilltog. Den kraftlösa och förlamade motparten kunde bara följa med händelsernas gång. De moderata socialistledarnas avsikt var att genom strejken avleda folkets uppmärksamhet från revolutionen och istället få till stånd en vilja att förbättra förhållandena genom reformer. Detta misslyckades dock och istället försvagades partiledningens grepp om massorna ytterligare” (Finland 1917-20, del I).

Högern inom arbetarrörelsen, med stöd av centerns ständiga vacklande och sviktande tilltro till arbetarklassens styrka, reducerade storstrejken till en mobilisering som knappt hade börjat kännas innan den avslutades. I avsaknad av ett revolutionärt alternativ, likt bolsjevikerna i

Ryssland, banade detta vägen för det blodiga nederlaget i klasskriget 1918. Dessförinnan och skrämmd av storstrejken och Oktoberrevolutionen hade den borgerliga senaten i början av december, officiellt den 6 december, utropat Finlands självständighet. Socialdemokraterna röstade emot borgarnas självständighetsförklaring och lade fram en egen som också innebar ett erkännande av sovjetregeringen vilket borgarna var emot, då de ansåg att varje erkännande skulle försvåra störtande av densamma.

Det var arbetarnas kamp i Finland och Oktoberevolutionen som gav Finland självständighet. När den finska regeringen till sist översände självständighetsansökan i slutet av december accepterades den omedelbart av sovjetregeringen den sista december 1917.

Efter det började en snabb nedräkning mot inbördeskriget. Arbetarrörelsen delades, om än inte formellt, med en revolutionär del med stark ställning i de större städerna, särskilt bland de röda gardena som S-ledningen förlorat kontrollen över.

Men den härskande klassen hade efter storstrejken fått den tid de behövde för att till en början hemligt och sedan öppet förbereda sig för klasskriget och i mitten av januari överlämnade den bonapartistiska senaten makten till Mannerheim som får fria händer att ”återställa ordningen”.

Vad som sedan händer ska belysas i kommande artiklar. Men arbetarrörelsens genomslag i Finland, trots oket av både nationellt förtryck och brutalt klassförtryck, är både en källa till inspiration och ett mäktigt exempel på den styrka som den kollektiva kampen besitter.

Men när Finland officiellt firar 100 år den 6 december är det inte arbetarnas kamp och Oktoberrevolutionen som kommer att hyllas, utan den borgerliga regering och den härskande klass som också bär ansvaret för ett av historiens större brott – massmordet på 30 000 arbetare och fattiga 1918, vilket aldrig får glömmas.

I dagens kamp för socialism hedras och hålls minnet av tidigare generationers kamp levande. Det är endast genom att arbetarna och de förtryckta tar makten som i oktober-november i Ryssland för 100 år sedan som världen kan befrias från allt våld och förtryck.

Proletären

17 anteckningar om 1917

Ledare

Proletären 6/11 2017

1

För 100 år sedan stormades vinterpalatset i den ryska huvudstaden. För första gången i världshistorien påbörjades försöket att i ett helt land bygga ett alternativ till kapitalismen. Soldaterna krävde fred, arbetarna bröd och bönderna jord. Revolutioner byggs inte av storstatliga paroller, utan av högst vardagliga nödvändigheter.

I den politiska häxkittel som det sönderfallande ryska tsardömet skapat var det endast bolsjevikerna som kunde leverera. De var det enda parti som stod helt och fullt självständiga i förhållande till borgarklassen och förlitade sig på arbetarklassen.

2

Maktövertagandet i november 1917 var så fredligt att det påstås att vinterpalatsen tog mer skada vid filminspelningen av Eisensteins revolutionsfilm än det gjorde den 7 november 1917.

En annan värld var möjlig och under några ögonblick verkade den fredliga vägen framkomlig. Men vägen spärrades av den gamla världens försvarare som inte tänkte

lämna något ifrån sig frivilligt.

3

46 år innan oktoberrevolutionen gjordes ett socialistiskt försök i Paris. Det möttes av brutalt våld. Tiotusentals arbetare mördades på den franska huvudstadens gator.

Den franska och tyska överklass som nyss bekrigat varandra gick samman. De mördade arbetarna är idag glömda till skillnad från de adelsmän och kungligheter som dödades efter Franska revolutionen 1789. Sorgen över historiens döda är selektiv och ytterst klassbunden.

4

Bolsjevikerna visste mycket väl vad som hände i Paris 1871. Trots detta hoppades de på en fredlig övergång. Ett av bolsjevikernas första beslut var att avskaffa dödsstraffet. Många av det gamla tsarväldets politiska och militära ledare släpptes i utbyte mot hedersord om att inte angripa den nya arbetarstaten.

5

Dagen innan stormningen av vinterpalatset, den 6 november, fast 36 år tidigare, höll skraddaren August Palm sitt första föredrag på svensk mark om nödvändigheten av att arbetarklassen organiserar sig för sina egna klassintressen och för en socialistisk samhällsomvandling.

1889 bildades Andra Internationalen. Arbetarrörelsen ställdes på marxistisk grund. August Pals svenska arbetarparti ingick, liksom det ryska partiet skulle komma att göra.

6

Den klassmedvetna arbetarrörelsen – som tog sig namnet socialdemokratisk – krävde inte välgörenhet utan rättfärdighet. Inte en jämlikare fördelning utan gemensamt ägande. Inte vädjan till samhällets herrar utan organisering av samhällets trälarna. Inte jämlikhet mellan utsugen och utsugare, utan utsugningens avskaffande.

Lenin var en god socialdemokrat.

7

Lenin var till skillnad från många andra en trogen socialdemokrat. När motsättningarna mellan stormakterna skärptes tog ledarna i de stora socialdemokratiska partierna ställning för sina respektive kapitalister i det världskrig som bröt ut 1914.

Efter detta svek meddelade Lenin att den socialdemokratiska skjortan nu var så nedsmutsad att det var dags att ta på sig en ren. Marx och Engels kommunistiska skjorta togs åter på.

8

Lenin och bolsjevikerna manade arbetarna att omvandla världskriget till inbördeskrig och vända vapnen mot den inhemska klassfienden. Högerkrafterna inom socialdemokratien bekämpade bolsjevikerna för att de krävde detta.

Efter revolutionen 1917 följde borgarklassen bolsjevikernas uppmaning. De omvandlade världskriget till ett inbördeskrig mot klassfienden på hemmaplan. Till skillnad från 1914 lyssnade nu högerkrafterna inom socialdemokratien till kravet på inbördeskrig. I flera länder hjälpte man till att slå ner arbetarnas revolutionsförsök. I Finland, Ungern, Tyskland och andra länder dränktes dessa försök i blod. Sovjetunionen blev ensamt kvar.

9

Stormakterna som nyss krigat mot varandra gick samman för att slå ner revolutionshotet. Allt storståligt prat om nationens ära och utländska fiender tystnade kvickt efter

november 1917. Arméer från 14 länder invaderade den unga sovjetstaten för att slåss sida vid sida med tsaristiska judeslaktare och arbetarmördare.

Den första arbetarstaten överlevde dränkingsförsöket, men skadsköts redan i vaggan. Våld och misstänksamhet präglades i dess DNA.

10

Vid freden 1918 krävde arbetarklassen aldrig mera krig. Borgarna ropade istället aldrig mera revolution. Fascismen såg dagens ljus.

Snart tågade Mussolini mot Rom. Svartskjortornas nya Caesar förklarade att ”målet med den omedelbara fascistiska aktionen är återställandet av disciplinen, särskilt i fabriker”.
Konservativa som Winston Churchill och liberaler som Torgny Segerstedt applåderade. Även en del högersocialdemokrater var under en tid lite betuttade i fascismen.

11

Tonläget ändrades inte så länge Hitler pekade mot Sovjetunionen och tog sig an den tyska arbetarrörelsen utifrån kapitalisten Krupps order: ”Vi vill endast ha lojala arbetare, som från djupet av sitt hjärta är tacksamma för det bröd, vi låter dem äta”.

Applåderna från Churchill och Segerstedt avtog först när Krupp och Hitler vände blickarna utåt och vilka insåg att de inte kunde expandera utan att inkräkta på det brittiska imperiets domäner.

Borgarklassens eventuella antifascism kommer som bäst i andra rummet. Antikommunismen kommer alltid främst.

12

Efter oktoberrevolutionen offentliggjorde bolsjevikerna alla de hemliga avtal som tsaren hade ingått med de andra europeiska stormakterna om att dela upp de mörkare nationerna mellan sig. Bolsjevikerna förklarade alla dessa avtal som ogiltiga. För första gången satt det antikoloniala makthavare i en europeisk huvudstad.

Kolonialisterna i London, Paris, Bryssel, Berlin och Washington kunde aldrig förlåta Lenins bolsjeviker för deras brott mot kolonialismens brödraskap.

13

Borgarklassen hatade kommunismen långt innan november 1917. Den första svarta boken om kommunismens brott utkom redan på 1850-talet. Trots att det har gått över 25 år sedan det sovjetiska experimentet dog – efter långvarig sjuka av byråkrati och toppstyrning – är det borgerliga hatet ännu ett öppet sår.

Antikommunismen beror inte på socialismens fel och brister, utan på kapitalismens misslyckande. Makten över historieskrivningen handlar om makten här och nu. ”Den som behärskar det förflutna behärskar framtiden; den som behärskar nutiden behärskar det förflutna”, som George Orwell skrev i boken 1984.

14

”Kommunismen är det enda denna borgerlighet på allvar är riktigt rädd för”, skriver Göran Greider i sin bok om Olof Palme som kom för några år sedan. Ur denna rädsla föds hatet. Det enda sättet att undkomma borgarnas hat är att driva en politik som inte gör dem rädda, det vill säga att ge upp kampen mot kapitalismen.

Borgarnas hat mot kommunismen är med andra ord ett bevis på att vi är på rätt väg.

15

Per Albin Hansson hade ”en sorts hemlig beundran för bolsjevikerna. De hade ju i alla fall genomfört den revolution, som han själv och många av hans socialiståtgångar hade drömt om i sin ungdom. Per Albin liksom Wigforss och andra bevarade denna hemliga beundran som en liten röd ros i sina hjärtan”. Orden kommer från den svenska toppdiplomaten Gunnar Hägglöfs memoarer.

Det är när den röda rosen vissnar som hjärtan förvandlas till gråsten. Då återstår det själlösa förvaltandet av ett system som egentligen måste störtas. Folkhemsreformismen var en mycket skör planta som endast förmådde växa i skuggan av ett kommunistiskt hot mot privategendomen.

16

Arbetarklassen förlorade i det första försöket att utmana och bryta med kapitalismen. Det försök som fick sin organisatoriska stadga 1889 och sin första ordentliga framgång 1917. Under några årtionden var utmaningen så stark att kolonier lyckades slå sig fria, tryggheten och välståndet för arbetare ökade och i några länder lyckades man rent av vinna de första erfarenheterna av att det går att organisera samhället på ett annat sätt än det kapitalistiska.

Men nederlaget är trots allt ett faktum sedan snart 30 år. Framtiden kan inte vinnas med blicken riktad bakåt när vi nu står inför en nyliberal och globaliserad kapitalism som skakar i sina grundvalar.

17

Lärdomarna av det första försöket är givna. Socialismen och arbetarrörelsens egna organisationer måste vara demokratiska, annars ruttnar de inifrån. Toppstyning och byråkrati är döden.

Den rörelse som vill utmana kapitalismen måste stå självständig i förhållande till den härskande klassen, du kan aldrig besegra den som du står i beroendeställning till. Och den härskande klassen kommer att försvara sin ställning med alla tillgängliga medel.

Men oktoberrevolutionen visar att en annan värld är både möjlig och nödvändig och det är fel att beskylla socialismen för alla de svagheter och fel som det sovjetiska försöket uppvisade.

Party like it's 1917

Oskar Wigren

Proletären 6/11 2017

1917 tog Lenin sin kvast och saker flög som svensken vid Poltava, för att använda ett ryskt uttryck. Så här i november år 2017 så tillåter jag mig själv att vara både högtidlig och poetisk.

I John Reeds anda, den amerikanske journalisten som på plats bevittnade den ryska revolutionen, kan jag konstatera att 100 år har gått som skakat världen. 100 år och tusen framgångar och nederlag senare så säger jag till Lenin, bolsjevikerna, arbetarna, bönderna och alla ni andra som har deltagit i revolutioner och uppror runt om i världen sedan dess: Inte illa pinkat!

Den röda fanan är utsträckt för oss att ta vid och era erfarenheter, segrar och misstag är lärdomar som fyller vår Kånken på färden. Vi förnekar inget och (r):en från det förflutna bär vi med oss.

När vi nu blickar framåt, väntar ut pendels slag och bidar vår oktoberrevolution så kan man se tillbaka på mänsklighetens historia och tänka att förnuftet brukar segra. Men försök övertyga någon på stan eller på jobbet genom att säga: Det är lugnt, förnuftet segrar i slut-

ändan, om inte imorgon så antagligen inom 100-200 år. Föga trösterikt, skulle jag tycka.

Fint folk kommer sent brukar man säga, så låt oss då istället komma tidigt och ta tag i saker och ting nu. En eventuell seger för förnuftet imorgon bygger i slutändan på vad vi gör idag, här och nu! Blott i kamp hörs vinnarmelodin.

Kapitalet kommer inte att begå självmord när det ser vad det ställt till med. Kapitalet har både ansikte och adress och beter sig arrogantare och mer destruktivt än någonsin, men ändå högst logiskt utifrån sitt klassintresse.

Folkliga rörelser finns världen över som driver krig mot oförnuftet, och det är tydligt att där kampen är bäst organiserad är den också mest framgångsrik. Omvägen runt organisering finns inte.

I vårt individualistiska tidevarv har det blivit nästan fullt att tillhöra en organisation eller parti. Stora folkrörelser som tidigare starkt påverkade samhällsutvecklingen lyser idag med sin frånvaro och föreningsliv är inte längre en normal del av människors liv.

Ensam är stark och själv är bästa dräng är två obegripliga uttryck som jag aldrig har förstått ursprunget till och som ingalunda stämmer.

I Majakovskijs hyllningsdikt till bolsjevikernas parti heter det:

”En ensam, vad mäktar väl han
som ett ynkligt pip, är den ensammes röst.
Vem hör den, kanske hustrun sin man.
Partiet, det är stämmor, svaga och tunna
samman smälta till en orkan
vräker undan murar, som kanondån spränger örats membran
partiets miljoner fingrar, knyts till en enda krossande hand.”

Ni som har varit på någon av Nynningens konserter det senaste året, till exempel på Kommunisterernas sommarläger, minns säkert en oförglömlig konsert där de spelade skivan ”För full hals” som bygger på just Majakovskijs texter.

Men den som kan sitt Nynningen märkte säkert att de utelämnade en låt, nämligen just nämnda Bolsjevikernas parti.

Slump eller inte, jag har förståelse för att somliga har ett problematiskt förhållande till dylika partihyllningstexter som var desto vanligare förr. Sånger som ”Die Partei hat immer recht” (”Partiet har alltid rätt”) känns ju rätt förlegade, särskilt eftersom det statsbärande partiet i Östtyskland bevisligen hade fel emellanåt.

Likväl visar de senaste hundra åren att den kollektiva, skolande och organiserande kraft som ett kommunistiskt parti innebär eller ska innebära, behövs som ett medel i arbetarklassens och folkens kamp.

Partiet är inget självändamål, utan bör ses som ett redskap i kampen för människans befrielse från förtryck och i kampen för socialism, och i förlängningen kommunism.

Nåväl, slut på de högtravande orden. Likt bolsjevikernas enkla paroller ”frihet, jord och bröd” och ”all makt åt sovjeterna” så måste vi hitta dagens paroller som knyter nävar och sätter hjärtan i brand.

Vi ska inte vara långsinta. Det viktiga är inte var du stod när Seskarö, Göteborg och Petrograd reste sig 1917. Det viktiga är var du ställer dig idag.

Jag avslutar genom att parafrasera Prince: Låt oss inspireras och festa som vore det år 1917!

Revolution

För ett nytt Oktober! Oktoberrevolutionens betydelse

Alan Woods

Revolution 6/11 2017

Idag för hundra år sedan tog arbetarklassen makten under bolsjevikernas ledning i Tsarrysland. Denna händelse, förtalad och hatad av högern och reformisterna, är den enskilt viktigaste händelsen i mänsklighetens historia. Det var första gången som arbetarklassen, i allians med bönderna, lyckades ta makten och behålla den. Hundra år senare står vi inför samma uppgift: att avskaffa kapitalismen och bygga upp en socialistisk värld. Därför måste vi studera oktoberrevolutionen, lära oss dess betydelse och hur vi ska upprepa dess exempel.

”Oktoberrevolutionen lade grunden till en ny kultur, som tog hänsyn till alla och fick av just den anledningen internationell betydelse. Även om man för ett ögonblick antar att sovjetregimen på grund av ogynnsamma omständigheter och fientliga slag tillfälligtvis skulle störtas, skulle ändå oktoberrevolutionens outplånliga avtryck bli kvar på mänsklighetens hela framtida utveckling.”
– *Leo Trotskij, Ryska revolutionens historia.*

Denna artikel skrevs av Alan Woods 1992. Vi publicerar den här för första gången på svenska till följd av hundraårsjubileet av den ryska revolutionens seger.

I oktober för 75 år sedan ägde en händelse rum som förändrade hela mänsklighetens historia. Om vi bortser från Pariskommunens korta men heroiska period, var detta första gången som arbetarna själva grep makten och påbörjade den kolossala uppgiften att bygga det socialistiska samhället.

Vid detta stora jubileum står det forna Sovjetunionens folk inför ett hot om en kapitalistisk kontrarevolution. Mitt under ett fruktansvärt ekonomiskt och socialt kaos kryper de mörka krafter fram igen, som sopades undan av den revolutionära flodvågen. Privategendom, spekulation, den ortodoxa kyrkan, rasism, nationalism, pogromer, prostitution, arbetslöshet och ojämlikhet dyker upp likt en svärm groteska och giftiga insekter som gömt sig under en sten.

Och detta hyllas som en ”ny gryning” av västerländska medier. Människor som kan identifiera sådana fruktansvärda saker som ”framsteg” saknar alla gränser. Inga lögner är för stora för dem, ingen förvrängning för avskyvärd. Och lavinen av lögner har redan börjat.

För att motivera det kapitalistiska systemets existens är det nödvändigt att svärta ned socialismens namn, och särskilt den vetenskapliga socialismen, som kommit till uttryck i Marx, Engels, Lenins och Trotskijs idéer. Framför allt är det nödvändigt att visa att revolution är någonting dåligt, som utgör en hemsk avvikelse från den fredliga sociala utvecklingens ”norm”, och som oundvikligen slutar i katastrof.

För inte så länge sedan firade vi 200-årsdagen av den franska revolutionen. Trots att det var en borgerlig revolution, trots att den inträffade för två hundra år sedan, kunde den härskande klassen i Frankrike och andra länder, inte hålla sig från att smutskasta minnet av 1789–1793. Även en sådan avlägsen historisk händelse var en obekvämlig påminnelse för de rika och mäktiga om vad som händer när ett givet socioekonomiskt system når sina gränser. De föreslog till och med att man skulle ändra den fruktansvärda texten till ”Marseljäsens”!

Ändå sker revolutioner, och det är ingen slump. En revolution blir oundviklig när ett bestämt slags samhälle kommer i konflikt med produktivkrafternas utveckling, som är grundvalen för all mänsklig utveckling.

En av nittonhundratalets viktigaste böcker är Leo Trotskijs *Ryska revolutionens historia*. Denna monumental studie av händelserna 1917 saknar motsvarighet. Det är ett utmärkt exempel på användningen av historiematerialismen som metod för att belysa de processer som pågår i samhället. De händelser som ledde fram till oktober återberättas inte bara, utan förklaras på ett sätt som har en giltighet och tillämplighet som är betydligt mer omfattande än den ryska revolutionen själv.

I sina försök att misskreditera oktoberrevolutionen har den härskande klassen, genom sina avlönade torpeder på universiteten, flitigt försökt odla myten om att bolsjevikrevolutionen var en statskupp orkestrerad av Lenin och en handfull konspiratörer.

Massornas ingripande

I själva verket är massornas direkta ingripande i samhällslivet och politiken, som Trotskij förklarat, kärnan i en revolution. I ”normala” perioder är de flesta människor nöjda med att överlåta samhällets drift till ”experterna” – parlamentariker, kommunpolitiker, advokater, journalister, fackföreningsledare, universitetsprofessorer och så vidare.

Under en period, som kan vara i flera år eller till och med decennier, kan ett samhälle se ut att ha nått en viss ”jämvikt”. Detta är särskilt fallet under en långvarig uppgång i den kapitalistiska ekonomin, som uppgången efter andra världskrigets slut vilken varade i nästan fyra årtionden.

I sådana perioder är det inte lätt att acceptera och förstå marxismens idéer, eftersom de verkar stå i motsättning till ”fakta”. Istället når de illusioner som arbetarrörelsens reformistiska ledare har om en långsam, gradvis, evolutionär förändring en bredare publik – det är bättre idag än igår, och morgondagen blir bättre än idag.

Men under den till synes lugna ytan byggs det upp starka krafter. Det byggs gradvis upp missnöje och frustration inom massorna och oron växer inom samhällets mellanskikt. Detta

märks tydligast bland intellektuella och studenter, som är en känslig barometer för och återspeglar de förändrade stämningarna i samhället.

I en fantastisk målande beskrivning talar Trotskij om revolutionens ”molekylärprocess”, som pågår utan avbrott i arbetarnas medvetande. Eftersom denna process sker gradvis, och inte påverkar samhällets allmänna politiska gestaltning, passerar den obemärkt förbi – förutom för marxisterna.

På precis samma sätt verkar det som att marken vi står på är fast och stadig (”bergsäker”, som man brukar säga). Men geologin förklarar att berggrunden inte på något sätt är stabil, utan att marken hela tiden förflyttar sig under våra fötter. Kontinentalplattorna rör på sig och befinner sig genom sina kollisioner med varandra i ett tillstånd av ständig ”kamp”. Eftersom geologiska förändringar inte mäts i år eller ens i århundraden, utan betydligt längre perioder än så, förblir de kontinentala skiftningarna obemärkta för alla som inte är specialister. Men sprickzoner byggs upp med ofattbara tryck, som så småningom bryter ut i jordbävningar.

Krig och revolutioner

Liknande sprickzoner finns i de mest ordnade samhällen. Plötsliga utbrott av krig och revolutioner lyder under ungefär samma lagar som jordbävningar, och är lika oundvikliga. Det kommer oundvikligen tillfällen när massor av människor kommer fram till att ”det kan inte fortsätta på det här sättet.” Brytningen inträffar när majoriteten börjar röra sig för att ta kontroll över sina liv och öden. Det är detta, ingenting annat, som är själva innebörden av en revolution.

För en välbetald akademiker framstår en revolution som någonting onormalt, en ”kuriositet”, en avvikelse från normen. Samhället blir tillfälligt ”gale” tills ”ordningen” till slut återställs. För den som tänker på det viset, är den mest tillfredsställande bilden av en revolution en blind flock som plötsligt fått panik, eller ännu bättre, en komplott som genomförts av demagoger.

I själva verket är de extremt plötsliga psykologiska förändringar som äger rum under en revolution ingen tillfällighet, utan har sina orsaker i hela den föregående perioden.

Det mänskliga medvetandet är i allmänhet inte revolutionärt, utan konservativt. Så länge som förhållandena på det hela taget är godtagbara, tenderar människor att acceptera den nuvarande situationen i samhället. Medvetandet tenderar att släpa långt efter den objektiva världens ekonomiska och samhälleliga förändringar.

Det är först i sista hand, när det inte finns några andra alternativ, som majoriteten bestämmer sig för en avgörande brytning med den rådande ordningen. Under en lång tid dessförinnan kommer de på alla sätt att försöka anpassa sig, kompromissa, och följa det inbillade ”minsta motståndets lag”. Det är hemligheten bakom den reformistiska politikens dragningskraft – särskilt, men inte bara, i en period av kapitalistiskt uppsving.

Oktoberrevolutionen var resultatet av hela den föregående perioden. Innan man slutligen valde bolsjevikerna hade de ryska arbetarna och bönderna redan genomlevt erfarenheterna av två revolutioner (1905 och februari 1917) och två krig (1904–05 och 1914–17).

Tsarrysland, som räknades som en av de viktigaste imperialistiska staterna och hade en mäktig armé, var ändå en ekonomiskt efterbliven kapitalistisk makt. I enlighet med lagen om den ojämna och sammansatta utvecklingen var storindustrin etablerad i en handfull centra (huvudsakligen Moskva, Sankt Petersburg, Västra regionen, Ural och Donbass) till följd av västerländska investeringar. Men den stora majoriteten av befolkningen var bönder, som var fast i en nästan medeltida efterblivenhet. I många avseenden liknade den ryska tsarismens sociala sammansättning den som idag råder i många länder i den så kallade tredje världen.

Trots att de var få till antalet satte den ryska arbetarklassen sin prägel på utvecklingen mycket

tidigt. Den stormiga strejkvågen under 1890-talet tillkännagav deras existens för världen. Från den stunden skulle ”arbetarfrågan” inta en central position i den ryska politiken.

Industrins kraftiga tillväxt under 1900-talets första år ledde till att arbetarklassen växte snabbt. Till skillnad från i Storbritannien, där kapitalismen upplevt en långsam, jämn och strukturell tillväxt under 200 år, komprimerades kapitalismens utveckling i Ryssland till ett fåtal decennier.

Följden av detta var att den ryska industrin inte behövde gå igenom en fas av hantverk, småindustrier och manufaktur för att nå storföretagens epok. Stora fabriker etablerades med den mest moderna tekniken som importerats från Storbritannien, Tyskland och USA. Tillsammans med den moderna teknik som importerats från väst, följde de mest moderna och avancerade socialistiska idéerna.

Från 1890-talet och framåt lyckades marxismen tränga undan den gamla terroristiska och utopiskt socialistiska narodnismen, och bli den dominerande tendensen i arbetarrörelsen.

Ryska socialdemokratiska arbetarpartiet

Bolsjevismens mer sofistikerade kritiker försöker skilja mellan en civiliserad ”västerländsk” marxism, och en rå, barbarisk leninism – som enligt dem är en produkt av rysk efterblivenhet.

I själva verket finns det knappast något specifikt ryskt i Lenins idéer. Han tillbringade hela sitt liv med att outröttligt bekämpa narodnikerna och deras ”ryska väg till socialismen.”

Både Lenin och Trotskij vigde sina liv åt att försvara den socialistiska internationalismen. Deras idéer kan inte anses mer ”ryska” än Marx idéer kan anses ”tyska”. Lenin och Trotskij utvecklade och utvidgade marxismen, men försvarade de grundläggande idéer och principer som Marx och Engels utarbetade från 1848 och framåt.

Den första stora prövningen för de ryska marxisterna kom 1905.

Den djupa sociala krisen drogs till sin spets av det rysk-japanska kriget, som slutade med en

militär katastrof för tsarismen. Den nionde januari 1905 samlades arbetare i Sankt Petersburg med sina familjer för en fredlig demonstration på torget vid Vinterpalatset. Deras mål var att överlämna en namninsamling till tsaren – deras ”lillefar”.

De flesta av dessa arbetare hade nyligen flyttat från byarna och var inte bara religiösa, utan också monarkister. Marxisterna (eller socialdemokraterna, som de kallades då) hade mycket små styrkor, och var splittrade i bolsjeviker och mensjeviker. När de försökte dela ut flygblad som fördömde monarkin, rev arbetarna på flera ställen sönder flygbladen och klådde upp de som delat ut dem.

Men inom loppet av nio månader hade samma arbetare organiserat en revolutionär generalstrejk och en sovjet, och i slutet av året hade arbetarna i Moskva rest sig i ett väpnat uppror.

I alla lite större städer förvandlades socialdemokraterna till den avgörande kraften. Revolutionen 1905 besegrades främst på grund av att rörelsen på landsbygden kom igång först efter att arbetarna hade besegrats i städerna.

Under ett antal år (1907–11) täcktes Ryssland av ett reaktionärt mörker. Men 1911–12 skedde det en nystart, som kännetecknades av en massiv strejkvåg (som delvis återspeglade en uppgång i ekonomin) som började med ekonomiska krav, men snabbt antog en politisk karaktär.

Under denna period fick bolsjevikerna en avgörande majoritet i den organiserade arbetarklassen. De bröt med den opportunistiska mensjevikiska flygeln 1912 och grundade bolsjevikpartiet.

Man bör dock komma ihåg att bolsjevikerna och mensjevikerna hade varit två tendenser i arbetarnas befintliga och traditionella massparti – RSDAP (Ryska socialdemokratiska arbetarpartiet), och även efter 1912 fortsatte bolsjevikerna att kalla sig RSDAP(B).

Första världskriget

Precis före första världskrigets utbrott stod Ryssland åter på randen till revolution. Det är möjligt att bolsjevikerna hade kunnat komma till makten då, men krigsutbrottet i augusti 1914 förändrade situationen drastiskt. Under kriget decimerades bolsjevikpartiet till följd av arresteringar och exil. Ungdomen, som var partiets huvudsakliga rekryteringsområde, kallades in i armén, där arbetarna blev utspridda i ett hav av bakåtsträvande bondesoldater.

I exilen var Lenin i kontakt med kanske ett par dussin medarbetare. På Zimmerwald-konferensen 1915, där de socialistiska internationalisterna samlats, skämtade Lenin om att man kunde få plats med alla världens internationalister i två hästvagnar.

Vid ett möte med de schweiziska ungsocialisterna i januari 1917, sade Lenin att han förmodligen inte skulle få leva länge nog för att uppleva den socialistiska revolutionen. Inom några veckor hade tsaren störtats, och i slutet av året var Lenin ledare för världens första arbetarregering.

Hur kan man förklara en sådan dramatisk vändning? Vulgära historiker förklarar revolutionen som resultatet av en extrem misär. Det är ensidigt och falskt. Om det stämde skulle, som Trotskij förklarar, massorna i ett land som Indien alltid vara i uppror. Reaktionens seger under perioden 1907–11 underlättades av den ekonomiska kris som följde på det politiska nederlaget, vilken tillfälligt bedövade och förvirrade arbetarna. Som Trotskij hade förutsett krävdes det en uppgång i ekonomin (1911–12) för att rörelsen skulle återhämta sig.

Upp- och nedgångar

I själva verket kan varken upp- eller nedgångar i sig orsaka revolutioner. Det är den snabba

växlingen mellan upp- och nedgång, avbrottet i tillvarons ”normala” mönster, som ger upphov till allmän osäkerhet och instabilitet, och får människor att ifrågasätta det rådande systemet. Ännu mer djupgående är de chocker som orsakas av krig, som vänder världen upp och ned, gör miljontals människor rotlösa och tvingar män och kvinnor att göra sig av med sina illusioner, för att slutligen stå öga mot öga med verkligheten.

Februarirevolutionen var ett konkret uttryck för faktumet att den gamla regimen hade kommit in i en återvändsgränd. Liksom under åren 1904–05 tjänade militärens nederlag till att avslöja tsarismens inre förruttnelse.

Men att avslöja något är inte samma sak som att orsaka det. Nyligen avslöjade krisen på de internationella finansmarknaderna och pundets försvagning den brittiska ekonomins kroniska svaghet. Men den brittiska kapitalismens sönderfall har skett gradvis under en period av flera decennier, vilket dolts av den allmänna uppgången i världsekonomin. Marxisterna förklarade detta för flera decennier sedan. Skillnaden är att det brittiska folket nu börjar vakna upp och inse detta faktum, under den skoningslösa pressen från kapitalismens världskris.

Strejkrörelsen i Petrograd började under kriget och antog enorma proportioner i början av 1917. Missnöjet utgick från de industriella centrumen men fanns också inom armén, som led av nederlag och utmattning. Regimens kris var en försmak av massornas mobilisering.

Varje revolution börjar i samhällets topp, och inte i dess botten. Dess första uttryck är en rad kriser och splittringar inom den härskande klassen, som känner på sig att de befinner sig i en återvändsgränd, och inte längre kan styra på samma sätt som innan.

Trotsky uttrycker det på följande sätt: ”En revolution utbryter när ett samhälles alla motsättningar nått det högsta spänningstillståndet. Men detta gör situationen outhärdlig även för det gamla samhällets klasser – det vill säga de som är dömda att upplösas.”

En regim som har överlevt sig själv präglas alltid av korruptioner och skandaler. Dagens epidemi av politiska och ekonomiska skandaler i Storbritannien, Japan, USA och Italien är ingen slump, lika lite som Rasputin-regimen vid ”Nikolaj den blodiges” hov eller ”Pompadour-faktorn” i Frankrikes feodala regim.

Kosackerna

Trots hela dess vapenmakt, dess polis, dess kosacker och dess hemliga polis, föll tsarismen inför sin första svåra utmaning som ett ruttet äpple i en vindpust. Armén kollapsade som ett korthus när arbetarna konfronterade den med en fast beslutsamhet att förändra samhället.

Arbetarklassen som helhet lär sig av erfarenheter – särskilt erfarenheter av stora händelser. Erfarenheterna från 1905 lämnade, trots nederlaget, ett outplånligt intryck som omedelbart återuppstod i februari 1917 i och med skapandet av sovjeterna – valda kommittéer av arbetare och soldater – som på samma gång var kamporgan och, potentiellt, organ för en ny makt.

Som många gånger tidigare i historien, hade arbetarna tagit makten under februarirevolutionen, men utan att inse detta faktum. Med rätt ledning hade arbetarklassen omedelbart kunnat genomföra den socialistiska revolutionen. Men under mensjevikernas och socialistrevolutionärernas ledning stannade februarirevolutionen vid den ohållbara ”dubbelmakten”.

Revolution betyder att miljontals män och kvinnor, utan tidigare erfarenhet av politik, gör ett explosivt inträde på den politiska scenen på jakt efter en lösning på sina mest akuta problem.

Undantagslöst kommer massorna i första hand att söka det minsta motståndets väg, de enklaste lösningarna, de mest välkända politikerna och de partier man redan känner till.

I Rysslands fall hade själva kriget en avgörande inverkan på styrkeförhållandena mellan klasserna. Här representerade ”massan” först och främst bönderna, som hade utgjort ryggraden i den tsaristiska armén. Fram till 1914 ledde bolsjevikerna fyra femtedelar av den organiserade arbetarklassen. Men denna situation förändrades i och med kriget.

Under februarirevolutionen förändrades styrkeförhållandet mellan klasserna genom att massor av politiskt oskolade arbetare, som tenderade att ställa sig bakom mensjevikerna, gjorde sitt intåg på den politiska scenen. Den avgörande faktorn i ekvationen var armén, och här hade bönderna en förkrossande övervikt. Bondesoldater, som nyligen väckts till politiskt liv, vände sig inte till bolsjevikerna, utan till de ”moderata” socialistiska ledarna: mensjevikerna och i synnerhet socialistrevolutionärerna.

Arbetarna var rädda för en brytning med bönderna i uniform (soldaterna) efter 1905 års erfarenheter, och var tills vidare beredda att vänta. Bönderna och de politiskt oerfarna arbetarmassorna lade sin samlade tyngd bakom mensjevikerna och socialistrevolutionärerna, vilket gjorde bolsjevikerna till en liten minoritet under revolutionens första stadier.

Mensjevikerna

Massorna förlitade sig på de reformistiska arbetarledarna. Och dessa ledare satte som vanligt sin tillit till borgerlighetens ”liberala” flygel, som i sin tur desperat strävade efter att försvara monarkin och sätta stopp för revolutionen. Bakom kulisserna förberedde de reaktionära generalerna samtidigt en kontrarevolutionär kupp.

Det var varken första eller sista gången som arbetarna hade kämpat och vunnit, bara för att bli snuvade på segern av sitt ledarskap. Socialistrevolutionärernas och mensjevikernas ledare var som besatta av en enda sak: att så snabbt som möjligt lämna tillbaka makten till bankirerna och kapitalisterna.

Den provisoriska regering som uppstod ur februarirevolutionen var en regering av godsägare och kapitalister som kallade sig ”demokrater”. Kerenskij, som var ledare för arbetarrörelsens höger (trudovikerna), inträdde i regeringen som justitieminister. Krigsminister blev Gutjkov, den stora industrimannen från Moskva. ”Liberalen” Miljukov blev utrikesminister.

Arbetaraktivister

Arbetaraktivisterna var djupt misstänksamma mot regeringen. Men bland samhällets massor rådde en euforisk stämning. Massorna hade illusioner i sina ledare och betraktade Kerenskij som sin talesman i regeringen.

Den rådande stämningen av revolutionär demokratisk yra påverkade till och med vissa av bolsjevikledarna i Petrograd. Lenin var fortfarande i exil i Schweiz. De främsta ledarna i Petrograd var Kamenev och Stalin, som gav efter för pressen i riktning mot ”enhet”. Petrograds bolsjevik kritiserade instinktivt den provisoriska regeringen, som de korrekt betecknade som en kontrarevolutionär regering. Men Kamenev och Stalin ledde partiet till en nära allians med socialistrevolutionärerna och mensjevikerna, och föreslog till och med att man återigen skulle gå ihop med mensjevikerna.

Från sin exil i Schweiz betraktade Lenin situationen med oro. Hans första telegram till Petrograd var fullständigt oförsonligt i ton och innehåll: ”Vår taktik: ingen tilltro; inget stöd till den nya regeringen: misstro särskilt Kerenskij; beväpning av proletariatet den enda garantin; omedelbara val till Petersburgsduman; inget närmande till andra partier.”

Efter Lenins återkomst i april uppstod det en kris i bolsjevikpartiet. Detta är en lag i en revolutionär situation, när trycket från främmande klasskrafter väger tungt på partiet och dess ledning: trycket för ”enhet inom vänstern”, rädslan för isolering, och mycket annat.

Motsättningarna mellan Lenin och majoriteten av ledarna var så skarp att han omedelbart efter sin återkomst var tvungen att publicera sina aprilteser i Pravda med sig själv som ensam undertecknare.

Vid aprilkonferensen, där en hård kamp ägde rum, varnade Lenin för att han, hellre än att acceptera Kamenevs och Stalins inställning, skulle föredra att vara ensam ”som Karl Liebknecht, 1 mot 110” (med hänvisning till Liebknechts modiga ställningstagande mot kriget i det tyska SPD:s parlamentsgrupp).

Lenin förklarade att revolutionen inte hade uppnått sina viktigaste mål: att det var nödvändigt att störta den provisoriska regeringen; att arbetarna måste ta makten, allierade med de fattiga bönderna. Endast på detta sätt kunde kriget avslutas, jorden ges till bönderna och förhållanden skapas för en övergång till ett socialistiskt styre.

I grunden var dessa idéer identiska med de briljanta perspektiv som utarbetats av Trotskij 1904–05, och som idag är kända som den ”permanenta revolutionen”.

Lenins idéer segrade. Men bolsjevikerna förblev en minoritet i sovjeterna, och sovjeternas ledare – socialistrevolutionärerna och mensjevikerna – stod bakom den provisoriska regeringen. Och här ser vi Lenins flexibla taktik, som inte har någonting att göra med ultravänsteristisk äventyrspolitik. Under parollen ”tålmodigt förklara” uppmanade han bolsjevikerna att vända sig till arbetarna för att få dem att ställa krav på de reformistiska ledarna, att kräva åtgärder i stället för ord, att publicera de hemliga fördragen, att avsluta kriget, att bryta med borgerligheten och att ta makten i egna händer. Om de skulle göra dessa saker, sade Lenin många gånger, skulle kampen om makten begränsas till den fredliga kampen för en majoritet i sovjeterna.

Maktövertagandet

Men mensjevikernas och socialistrevolutionärernas ledare hade inte för avsikt att bryta med den borgerliga provisoriska regeringen. I själva verket var de livrädda för att ta makten, och var mer rädda för arbetarna och bönderna än för den kontrarevolutionära generalstaben.

Sanningen var att den provisoriska regeringen bara var ett tomt skal. Det fanns bara två

verkliga makter i landet, och en av dem var tvungen att störtas.

På den ena sidan sovjeter med arbetar- och bonderepresentanter; på den andra sidan resterna av den gamla statsapparaten, som slutit sig samman kring monarkin och generalstaben, vilken under den provisoriska regeringens beskyddande vingar förberedde sig på en kraftmätning med sovjeterna.

Explosiv tillväxt

Ett av de viktigaste inslagen i en revolutionär situation är hur snabbt massornas stämningar kan förändras. Arbetarna lär sig snabbt på grundval av händelseutvecklingen.

Därför kan en revolutionär tendens gå igenom en explosiv tillväxt, och gå från en liten minoritet till en avgörande kraft, på ett villkor: att den kombinerar flexibel taktik med oförsonlig principfasthet i alla politiska frågor.

I början förlöjligades Lenin av sina motståndare som en hopplös "sektarist", som var utdömd till följd av att han hållit sig utanför "vänsterns enhet". Tidvattnet började emellertid snart att strömma starkt i riktning mot bolsjevismen.

I en revolution, skriver Trotskij, "ersätter de mer extrema alltid de mindre". Arbetarna förstår riktigheten i den revolutionära tendensens idéer på grundval av sina egna erfarenheter, särskilt erfarenheter av stora händelser.

Dessa är absolut nödvändiga för att arbetarna ska kunna övertyga sig om behovet av en radikal förändring av samhället. De olika stadierna i utvecklingen av klassens medvetande återspeglas av olika politiska partiers, tendensers, politiska programs och individers uppgång och fall.

Den borgerliga provisoriska regeringens misslyckande med att lösa ett enda av samhällets grundläggande problem ledde till en kraftig reaktion i arbetarklassens viktigaste centrum, särskilt Petrograd, där det kampvilliga proletariatet gick samman med de revolutionära matroserna (som till skillnad från infanteriet vanligen värvades bland fabriksproletariatet, och då särskilt bland de kvalificerade arbetarna).

De ständiga prisökningarna och den krympande brödransonen orsakade ett växande missnöje.

Framförallt höjde det fortsatta kriget temperaturen till kokpunkten.

Arbetarna reagerade genom en rad massdemonstrationer med början i april, vilket indikerade en ständigt ökande förskjutning åt vänster i stämningen bland arbetarna. Reaktionens krafter försökte samtidigt mobilisera på gatorna, vilket ledde till en rad sammandrabbningar.

Demonstration

Bolsjevikerna kallade till en demonstration i april för att sätta press på de reformistiska ledarna och testa stämningarna i huvudstaden.

Resolutioner från fabrikerna och arbetardistriktet som krävde en brytning med borgerligheten strömmade in till Petrogradsovjetens exekutivkommitté. Arbetare kom till de lokala kommittéerna för att fråga hur de kunde skriva över sig från mensjevikerna till bolsjevikerna.

I början av maj hade bolsjevikerna redan minst en tredjedel av Petrograds arbetare.

”Varje massaktion” skrev Trotskij, ”oavsett dess omedelbara syfte, är en varning riktad till ledarskapet. Denna varning är till en början mild, men blir mer och mer bestämd. Mot juli har den blivit ett hot. I oktober inleds den sista akten.”

Den härskande klassens försvarare försöker alltid framställa revolutionen som en blodig händelse. De reformistiska ledarna framställer sig som fredsälskande parlamentariska demokrater. Historien visar att båda påståendena är falska. De blodigaste händelserna i de sociala stridernas historia uppstår när ett feget och olämpligt ledarskap vacklar i det avgörande ögonblicket, och misslyckas med att genom kraftfulla åtgärder få ett slut på samhällets kris. Initiativet övergår då till kontrarevolutionära krafter som alltid är skoningslösa och beredda att gå över lik för att ”lära massorna en läxa”.

I april 1917 kunde de reformistiska sovjetledarna ha tagit makten ”fredligt” – vilket var vad Lenin uppmanade dem att göra. Då skulle det inte ha blivit något inbördeskrig. Den auktoritet dessa ledare åtnjöt var så stor att arbetarna och soldaterna skulle ha lytt dem villkorslöst. Reaktionärerna skulle ha varit som generaler utan någon armé.

Men reformisternas vägran att ta makten fredligt gjorde blodsutgjutelse och våld oundvikligt, och satte revolutionens framgångar på spel. På samma sätt överlämnade de tyska socialdemokratiska ledarna tillbaka makten som de tyska arbetarna och soldaterna vunnit 1918, vilket hela världen fick betala för genom Hitlers maktövertagande, koncentrationslägren och det nya världskrigets fasor. I stället för att ta makten ingick mensjevikerna och socialistrevolutionärernas ledare i den första koalitionsregeringen med de borgerliga ledarna.

Massorna välkomnade först detta i tron om att de socialistiska ministrarna var där för att företräda deras intressen. Än en gång var det bara händelser som kunde åstadkomma en förändring i medvetandet. Oundvikligen blev de socialistiska ministrarna brickor i godsägarnas och kapitalisternas spel, och framförallt i den engelska och franska imperialismens, som otåligt krävde en ny offensiv på den ryska fronten.

Samma ”socialister” som tidigare hade intagit en pacifistisk ståndpunkt, glömde direkt bort alla sina tal i Zimmerwald när de klev in i regeringen, och stödde entusiastiskt kriget. En ny offensiv tillkännagavs. Åtgärder för att återinföra disciplinen i armén var ett försök att återupprätta officerskastens makt. Stämningen bland arbetarna i Petrograd var nära kokpunkten. Som ett varningsskott och en kraftmätning övervägde bolsjevikerna en väpnad demonstration för att sätta press på sovjetkongressen i juni.

Partiet gav röst åt den växande känslan av frustration bland Petrograds arbetare, sammanfattade i slagord riktade mot de reformistiska ledarna i sovjeten: ”Grip statsmakten!” ”Bryt med borgerligheten!” ”Släpp tanken på en koalition och ta makten själva!” Tanken på en

väpnad demonstration gjorde att de småborgerliga ledarna reagerade med hysteri, och inledde en förtalskampanj där de förvrängde det hela till att handla om ett kupp försök. Den mensjevikiska ministern Tsereteli slog olycksbådande larm om att ”människor som inte vet hur man använder vapen måste avväpnas”. Eftersom de bara var en liten minoritet på sovjetkongressen (som demonstrationen var planerad att sammanfalla med) bestämde sig bolsjevikerna för att retirera. Planerna på en väpnad demonstration övergavs. I stället kallade sovjetkongressen själv till en obehäpnad demonstration den 1 juli. Detta försök att utmanövrera bolsjevikerna slog tillbaka mot dem själva.

Växande medvetande

Arbetarna och soldaterna kom till den ”officiella” demonstrationen bärandes på plakat med bolsjevikernas paroller: ”Ned med de hemliga fördragen” ”Ned med de tio kapitalistiska ministrarna!” ”Nej till offensiven!” ”All makt åt sovjeterna!” Under en revolution var till och med sådana extremt demokratiska och flexibla organisationer som sovjeterna inte i stånd att spegla de snabba växlande stämningarna inom massan. Sovjeten släpade efter fabrikskommittéerna, och fabrikskommittéerna släpade efter massorna. Framför allt släpade soldaterna efter arbetarna, och de underutvecklade provinserna släpade efter det revolutionära Petrograd.

Klassmedvetandets utveckling är aldrig en jämn process. Olika skikt kommer till olika slutsatser vid olika tidpunkter. Det finns alltid en risk för att de mer avancerade skikten av klassen kommer att gå för långt för tidigt och avskiljas från majoriteten, med ödesdigra konsekvenser.

Rasande över offensiven, förberedde sig de mest radikala delarna av Petrogradgarnisonen för en väpnad demonstration. Eftersom de insåg att provinserna ännu inte var redo för en uppgörelse med den provisoriska regeringen försökte bolsjevikerna hålla tillbaka soldaterna, men blev till slut tvungna att ställa sig i spetsen för demonstrationen för att förhindra en massaker.

Precis som bolsjevikerna hade varnat för, tog regeringen chansen att slå ner på rörelsen, stöttad av de mer bakåtsträvande regementena. ”Julidagarna” slutade i ett nederlag, men tack vare bolsjevikernas ansvarsfulla ledning hölls förlusterna till ett minimum, och nederlagets effekter blev inte långvariga.

En revolution är inte ett drama i en akt. Inte heller är det en enkel och rak process framåt. Den ryska revolutionen varade i nio månader. Den spanska revolutionen ägde rum under sju år – från monarkins fall 1931 till majdagarna i Barcelona 1937. Under revolutioner förekommer perioder av hisnande framsteg, men också perioder av lugn, av nederlag, och till och med av reaktion. Februarirevolutionen efterträddes sålunda av den reaktion som följde på julidagarna. Bolsjevikerna anklagades för att vara tyska agenter och förföljdes, arresterades och fängslades skoningslöst. Lenin var tvungen att gå under jorden och sedan ta sig till Finland.

Kontrarevolution

Från februari och framåt hade kontrarevolutionen bidat sin tid och gömt sig bakom den provisoriska regeringen. Offensiven, och krossandet av bolsjevikerna i juli, fick nu pendeln att slå över till höger. Officerskasten påbörjade allvarliga förberedelser för en statskupp, som kulminerade i general Kornilovs uppror i slutet av augusti. Endast de modiga arbetarnas och soldaternas reaktioner räddade revolutionen. Järnvägsarbetarna riskerade sina liv genom att vägra köra tågen, eller köra in dem på fel spår. Kornilovs armé stod utan leveranser och bensin, oorganiserade och desorienterade. Agitatorer, främst bolsjevik, började arbeta bland Kornilovs trupper och vann över dem. Kornilov slutade som en general utan en armé. Motvilligt tvingades mensjevikerna och socialistrevolutionärerna att legalisera bolsjevikerna.

Men nu hade massorna börjat inse den verkliga situationen. I en tidig artikel om revolutionen, skriven mellan sessioner under fredsförhandlingarna i Brest-Litovsk 1918, mindes Trotskij händelser som han fortfarande hade i färskt minne: ”Bolsjevikernas växande inflytande och styrka var obestridlig, och de hade nu fått en oemotståndlig kraft. Bolsjevikerna hade varnat för koalitionen, för julioffensiven, och hade förutspått Kornilovs uppror. Folkmassorna kunde nu se att vi hade haft rätt.”

Panikslagna av Kornilovs ”barbariska divisions” framfart, blev de reformistiska sovjetledarna tvungna att beväpna arbetarna. Bolsjevikernas ståndpunkt blev nu den avgörande i Petrogradsovjeten. Dessutom började tiden närma sig för den Andra allryska sovjetkongressen, där bolsjevikerna hade en säker majoritet. Den kontrarevolutionära politik som fördes av sovjeternas reformistiska ledare, fick Lenin att vid ett tillfälle överväga att slopa parollen ”All makt åt sovjeterna”, och istället förespråka ett maktövertagande genom fabrikskommittéerna. Detta faktum visar den extrema flexibiliteten i Lenins taktik. Det var inte fråga om att göra en fetisch av någon organisatorisk form, inte ens av sovjeterna. Men sovjetens former, med direkta val från arbetsplatser och garnisoner, gav ett betydligt mer demokratiskt uttryck för samhällets vilja än vad någon borgerligt-demokratisk parlamentarisk regim har gjort i historien.

En av de mest uppenbara lögnerna om oktober är att bolsjevikerna var ”odemokratiska” eftersom de baserade sig på sovjetdemokratin snarare än ett parlament (”konstituerande församling”). Argumentet är att Lenin och Trotskij inte representerade massorna utan bara en liten, hårt disciplinerad grupp av konspiratörer. För dessa kritiker var oktober inte en revolution utan en ”kupp”.

Sanningen är en helt annan. Sovjetsystemet år 1917 och åren närmast efter revolutionen var det mest demokratiska system för representation av befolkningen som någonsin funnits. Inte ens de mest demokratiska varianter av borgerlig parlamentarism kan jämföra sig med sovjeternas enkla direktdemokrati. I förbigående sagt betyder det ryska ordet ”sovjet” endast ”råd” eller ”kommitté.” Sovjeterna föddes 1905 som utökade ”strejkkommittéer”. År 1917 utvidgades arbetarsovjeterna till att omfatta representation av soldaterna, som till största delen utgjordes av bönder i uniform. Sovjeternas representanter valdes direkt av sina arbetskamrater och deras mandat kunde omedelbart återkallas. Jämför detta med det nuvarande systemet i Storbritannien eller Sverige, där parlamenten väljs i genomsnitt vart fjärde år. Det finns inget sätt att återkalla den som blivit vald. När ett parlament väl har valts, kan det inte avlägsnas innan nästa riksdagsval. Regeringarna är fria att svika sina löften – och gör det också hela tiden, eftersom de vet att det är omöjligt att göra sig av med dem.

De flesta parlamentariker är professionella politiker utan kontakt med de människor som valt dem. De lever i en annan värld, med höga löner och utgifter som placerar dem i en annan social kategori än de människor som de är tänkta att representera.

I en revolutionär situation, där massornas stämningar förändras snabbt, skulle den formella borgerliga demokratins besvärliga mekanismer vara helt oförmögna att korrekt återspegla situationen. Till och med sovjeterna har, som vi har sett, ofta släpat efter.

I sitt verk från 1918 karaktäriserar Trotskij demokratin i sovjeterna på följande sätt: ”De stöder sig omedelbart på organiska grupper, såsom fabriken, verkstaden, bykommunen, regementet och andra. Här saknas naturligtvis dessa juridiska garantier för valens noggrannhet, som är förhanden vid tillsättandet av demokratiska stadsråds- och zemstvoinstitutioner (en slags vald kommunfullmäktige på landsbygden under tsarismen, förf. anm.). Men i gengäld har vi härvidlag en vida allvarligare och djupgående garanti för den direkta och omedelbara förbindelsen mellan den valde och hans väljare. Stadsrådets eller zemstvons delegerade stöder sig på den lättare bearbetade massan av väljare, som för ett år anförtror

honom sina fullmakter och sedan upplöser sig. Men sovjetväljarna binds ständigt samman genom förutsättningarna för deras arbete och existens, de har alltid sina delegerade inför ögonen, i varje ögonblick kan de ge honom instruktioner, överlämna honom till att dömas, avsätta honom, eller ersätta honom med en annan person.”

Socialisternas högerflygel försökte med alla medel att hindra sovjeterna från att ta makten. Först organiserade de den så kallade ”demokratiska konferensen” där de efterlyste ett ”ansvarigt” departement. Detta gjorde ingen nöjd, och attackerades från höger och vänster. Den snabba polariseringen mellan klasserna gjorde att alla ”mittens” manövrer var dömda till nederlag redan på förhand. Politikernas ändlösa intriger och sammansvärjningar kontrasterades denna kalla och våta höst av det desperata läget vid fronten. Stämningen i byarna blev allt otåligare. Socialisternas högerflygel menade att bönderna skulle invänta valet till den ”konstituerade församlingen”. Bolsjevikerna krävde omedelbar överföring av jorden till bondekommittéerna. Paroller som ”fred, bröd och jord” vann över bondemassorna till sovjeternas sida. I oktober var det dags för den sista akten i det revolutionära dramat.

I motsats till en vanlig fördom är en revolution inte detsamma som ett uppror. Nio tiondelar av arbetet i revolutionen bestod i att vinna över den stora majoriteten av arbetarna och soldaterna genom tålmodigt politiskt arbete, sammanfattat av Lenins paroll:

”Tålmodigt förklara!”

Bolsjevikernas propaganda och agitation delade ut hårda slag, men de riktades inte mot arbetarklassens högervidna ledare, utan mot klassfienden – monarkin, godsägarna, kapitalisterna, de svarta hundradena (som var fascister), och de liberala borgerliga ministrarna i koalitionsregeringen.

Bolsjevikmajoritet

I oktober hade bolsjevikerna en klar majoritet i sovjeterna. Trotskij insisterade på att datumet för upproret skulle bestämmas så att det sammanföll med sovjetkongressens öppnande, där bolsjevikerna skulle vinna majoriteten av exekutivkommittén, och därför kunna agera med sovjeternas fulla auktoritet, som innefattade den avgörande majoriteten av samhället.

I varje revolution når man en punkt där frågan om makten ställs rakt på sak. I detta skede går antingen den revolutionära klassen över till en avgörande offensiv, eller så går möjligheten förlorad, och det kan ta lång tid innan den dyker upp igen. Massorna kan inte hållas i rörelse för evigt. Om tillfället går förlorat och initiativet övergår till kontrarevolutionen, då kommer blodsutgjutelse, inbördeskrig och reaktion oundvikligen att följa.

Detta är erfarenheten av alla revolutioner. Vi såg det under perioden 1918–23 i Tyskland, och i Spanien 1931–37. I båda fallen fick arbetarklassen betala för ledningens brott genom fruktansvärda nederlag, Hitlers och Francos fascistiska diktaturer och andra världskriget, som nära på resulterade i civilisationens förstörelse.

Så viktigt är ledarskapet, att den ryska revolutionens öde i slutändan bestämdes av två män – Lenin och Trotskij. De andra bolsjevikledarna – Stalin, Kamenev, Zinovjev – vacklade upprepade gånger under pressen från medelklassen och den ”allmänna opinionen” – i själva verket fördomar hos de övre skikten av medelklassen, de intellektuella och lärda liberala ledare förklädda till socialister. Dessa ledare representerade massornas första förvirrade, formlösa strävanden för att hitta en lösning genom att ta den kortaste vägen.

Ett svek

Men erfarenheten lärde arbetarna och bönderna att se att denna påstådda genväg var ett grymt svek. Denna erfarenhet, tillsammans med Lenins och Trotskij's korrekta politik, strategi och taktik, banade väg för den massiva förskjutningen av opinionen i riktning mot bolsjevismen.

Detta skulle aldrig ha varit möjligt om medlarnas linje hade accepterats.

Lenin anklagades ständigt för ”sektarism” av bolsjevismens fiender – och av en del av bolsjevikernas ledare som ville ha en ”bred vänsterfront” med mensjevikerna och socialistrevolutionärerna, och som var livrädda för att bli ”isolerade”. Denna rädsla var ännu tydligare efter erfarenheterna från juli. Med undantag för Lenin och Trotskij (den senare anslöt sig till bolsjevikerna under sommarens period av reaktion, tillsammans med en viktig grupp partilösa marxister, Mezrajonsij), föredrog de flesta av de andra framstående bolsjevikerna att delta i den ”demokratiska konferensen” och även i det falska ”förparlamentet”, som inrättades vid konferensen – ett ”parlament” utan befogenheter, som ingen valt och som bara representerade sig själva.

De gamla partiledarna återspeglade arbetarnas och böndernas förflutna, inte deras nutid eller deras framtid. Till slut lämnade bolsjevikerna demonstrativt ”förparlamentet”, till arbetarnas och soldaternas applåder – och medlarnas skräck och upprördhet.

Fremst tack vare Trotskij's arbete vanns Petrogradgarnisonen över till den bolsjevikiska kampen. Trotskij använde den revolutionära militärkommittén, som inrättats av den reformistiskt ledda sovjetens exekutivkommitté, för att beväpna arbetarna i försvaret mot reaktionärerna. Arbetarna i vapenfabrikerna distribuerade gevär till det röda gardet. Massmöten, demonstrationer och till och med militärparader hölls öppet på gatorna i Petrograd.

Långt ifrån att vara ett verk av en liten, hemlig grupp av konspiratörer, engagerade man ett massivt antal arbetare och soldater till att delta i förberedelserna inför upproret.

John Reed ger i sin berömda bok *Tio dagar som skakade världen* en livlig ögonvittnesskildring av dessa massmöten, som hölls under dygnets alla timmar, där bolsjeviker, vänstersocialistrevolutionärer, soldater som nyligen anlät från fronten och till och med anarkister talade. Inte ens under februarirevolutionen hade det varit några möten som dessa. Och alla talade med en röst: ”Ned med Kerenskij's regering!” ”Ned med kriget!” ”All makt åt sovjeterna!”

Det revolutionära Petrograd

Den provisoriska regeringens maktbas hade krympt till praktiskt taget ingenting. Till och med de konservativa regementen som blivit ditkallade från fronten smittades av stämningen i det revolutionära Petrograd. Stödet för den provisoriska regeringen i huvudstaden kollapsade omedelbart när arbetarna började röra sig. Upproret i Petrograd var en näst intill oblodig affär.

Några år senare gjorde den berömda sovjetiske regissören Sergej Eisenstein filmen *Oktober*, som innehåller en känd scen om stormningen av Vinterpalatset, där det skedde några olyckor. Fler människor dödades och skadades under filminspelningen än under den faktiska händelsen! Den borgerliga propagandan mot oktoberrevolutionen är en grov historieförfälskning. Det faktiska maktövertagandet ägde rum smidigt och med mycket litet motstånd. Utan att avfyras ett enda skott ockuperade arbetare, soldater och matrosar den ena regeringsbyggnaden efter den andra. Hur var det möjligt? Bara några månader tidigare verkade Kerenskij och den provisoriska regeringens ställning vara oantastlig. Men i sanningens ögonblick fanns det ingen som försvarade den. Dess auktoritet hade kollapsat. Massorna övergav den och gav sitt stöd till bolsjevikerna.

Själva tanken att allt detta var resultatet av en liten grupps lömska konspirationer kanske duger för en poliskonstapel, men håller inte för en sekund som en vetenskaplig analys. Bolsjevikernas överväldigande seger vid sovjetkongressen understryker att de högerreformistiska ledarna hade förlorat allt sitt stöd. Mensjevikererna och socialistrevolutionärerna vann bara en tiondel av kongressen – cirka 60 personer totalt. Sovjeterna röstade med massiv majoritet för ett maktövertagande.

Lenin lade fram två korta dekret om fred och jord som antogs enhälligt av kongressen. Den valde också en ny centramakt som de kallade ”Folkkommisariernas råd”, för att undvika den borgerliga ministerjargongen. Och makten låg i det arbetande folkets händer.

Ett nytt oktober

Idag, sjuttiofyra år senare, verkar historiens film spelas upp baklänges. Den sovjetiska arbetarklassen har fått betala ett fruktansvärt pris för stalinismens brott. Den byråkratiska regimens kollaps var upptakten till ett försök att återgå till kapitalismen. Men som Lenin brukade säga: ”historien känner alla slags omvandlingar”. Längs den kapitalistiska vägen finns ingen framtid för det arbetande folket.

På grundval av sina erfarenheter, kommer arbetarna i det före detta Sovjetunionen att förstå detta faktum. De gamla idéerna, programmen och traditionerna kommer att återupptäckas. Grunden kommer att läggas för en ny upplaga av oktoberrevolutionen, på en kvalitativt högre grundval – inte bara i det forna Sovjetunionen utan på en världsomfattande skala.

Original: [The Russian Revolution: The Meaning of October](#)

Lästips

Isaac Deutscher: [Den väpnade profeten](#) (kapitel 9)

E H Carr: [Ryska revolutionen, del 1](#) (kapitel 4)

Alexander Rabinowitch: [Bolsjevikerna kommer till makten](#) (kap. 12-16)

Leo Trotskij: [Ryska revolutionens historia del 3](#) (kap. 6-10)

[Ryska revolutionens historia](#), sammanställd av en sovjetisk redaktionskommitté 1928 (kapitel VI-VII).

Tidsdokument:

[Bolsjevikerna och den ryska revolutionen](#) (dokument i urval, sid 136-185)

[Den proletära revolutionen i Ryssland av N Lenin och Leo Trotskij](#), klassisk dokument-samling, sammanställd och kommenterad av den amerikanske kommunisten Louis C. Fraina (Del 4 - Del 7).

John Reed: [Tio dagar som skakade världen](#)